

TIMBRO

Legala vapen

– SAMHÄLLSPROBLEM ELLER RÄTTIGHET?

Michael Eriksson

TIMBRO • Mars 2014

Om författaren

MICHAEL ERIKSSON har studerat både historia och arkivvetenskap vid Södertörns högskola respektive Mittuniversitetet. Han var vice ordförande för Fria Moderata Studentförbundet hösten 2010 till och med våren 2012. Under 2011 och 2012 arbetade han med datainsamlingen till Erik Lakomaas (Handelshögskolan) studie om vapenstöld (Safe storage and thefts of firearms in Sweden: an empirical study).

© Författaren och Timbro 2014

ISBN: 978-91-87709-10-4

www.timbro.se

info@timbro.se

Innehåll

Förord • 4

Civilt vapenägande i Sverige i dag • 5

Svensk vapendebatt • 10

MEDIEBILDEN AV VAPEN OCH VAPENÄGARE • 10

RIKSPOLISSTYRELSENS BILD AV VAPEN OCH VAPENÄGARE • 18

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR • 27

Vapenbrott och illegala vapen i Sverige • 36

Senaste vapenlagsutredningen • 41

Ett liberalt perspektiv på civila vapen • 50

FÖRENKLAT LICENSFÖRFARANDE • 50

SLOPAT LICENSKRAV FÖR SVARTKRUTSVAPEN OCH ”PLUGGADE” VAPEN • 51

FLYTTA LICENSHANTERINGEN TILL SKOGSSTYRELSEN • 51

MINDRE STELBENTA REGLER FÖR VAPENFÖRVARING • 52

SKÄRPSTA STRAFF FÖR VAPENBROTT • 53

Referenser • 54

Förord

Skjutvapen förknippas ofta med kriminalitet och våld. I många sammanhang uppfattas det närmast självklart att ju fler legala vapen som finns i ett samhälle, desto fler brott kommer att begås med dessa vapen. Men är det verkligen så enkelt att om antalet vapen minskar (oavsett vilka som berövas sina vapen) kommer den vapenrelaterade brottsligheten att minska?

Även i Sverige förs den mediala debatten om vapenägande i regel med USA som utgångspunkt. Det är på sitt sätt naturligt, någon närmare studie för vårt eget land finns inte. Denna brist försöker den här rapporten åtgärda.

Michael Eriksson gör här en gedigen och sakkunnig genomgång av den juridiska bakgrunden till dagens lagstiftning, granskar den bild massmedia ger av vapenägande, kritiserar en aktuell utredning kring vapenlagstiftning och föreslår ändringar av dagens regelverk.

I centrum står frågan om förekomsten av legala vapen – för jakt, sportskytte, som samlarobjekt med mera – är ett samhällsproblem i Sverige. Eller är det snarare förekomsten av illegala vapen och kriminellas vapenanvändning som är problemet?

Att Timbro publicerar en rapport om detta har med relationen mellan politiken och medborgarnas liv att göra. Oavsett om man personligen är intresserad av vapenlagstiftning eller inte, belyser området flera principiella politiska dilemman:

- Kommer hårdare lagstiftning att påverka kriminella personers beteende, eller bara beteendet hos personer som inte utgör något problem i dag?

- Vilka drabbas av den restriktiva lagstiftningen, och står dessa negativa effekter i proportion till vad lagen åstadkommer?

- Bör politiken ägna sig åt att ”skicka signaler” på områden där reella resultat är svåra att uppnå, och hur högt pris är det då rimligt att laglydiga medborgare betalar för dessa ”signaler”?

Dessa klassiska liberala frågeställningar är i högsta grad aktuella i Sverige i dag, även vad gäller vapenlagstiftning.

Markus Uvell

VD Timbro

Civilt vapenägande i Sverige i dag

VILKA ÄGER SKJUTVAPEN?

Sverige har i dag runt 619 000 legala vapenägare som delar på omkring 1,8 miljoner licenser.¹ Inte bara privatpersoner har licenser, utan också huvudmän för museer och vaktbolag, samt företag som exempelvis utvecklar skyddsutrustning. Systemet utgår från en licens per vapen eller licenspliktig vapendel, till exempel ljuddämpare och extra pipor²; det går även att få licens för att samla på ammunition.³ Det innebär att antalet licenser i Sverige är större än antalet kompletta vapen.

Det krävs också vapenlicens för vissa ”vapen” som inte är dödliga, eller ens går att skjuta med. Pepparsprej, pluggade vapen⁴, startvapen och signalpistoler kräver under vissa omständigheter tillstånd. Pepparsprej är ett av få vapen som det är möjligt att få tillstånd för när det gäller ändamålet skydd.⁵

VAD ANVÄNDS SKJUTVAPEN TILL?

Det huvudsakliga ändamålet för civila vapen är jakt med sportskytte på andra plats.⁶ Vapen ägs också för andra ändamål, exempelvis som minne eller prydnad, men i de fallen krävs normalt att ett vapen görs varaktigt obrukbart. Att samla på vapen berättigar också till vapeninnehav, men dessa vapen får inte användas annat än om ägaren söker särskilt tillstånd – det finns omkring 4 000 samlare med en eller flera licenser.⁷

Årligen löser 265 000 personer jaktkort. Av dessa är omkring 180 000 (68 procent) medlemmar i Sveriges största och äldsta jägarorganisation, Svenska Jägarförbundet. Förbundet bildades redan 1830 och har sedan 1938 uppdrag av staten att sköta delar av jakt- och viltvården.⁸ Jägarförbundet är även remissinstans i vapenlagsfrågor. Den andra stora jägarorganisationen är Jägarnas Riksförbund, som bildades 1938 som reaktion mot den då föreslagna jaktlagstiftningen, som hotade att minska markägarens rätt att bestämma över jakten.⁹ Jägarnas Riksförbund har i dag runt 33 000 medlemmar.¹⁰

Sportskytte i olika former engagerar ett stort antal människor. Skytte kommer på nionde plats, strax efter ishockey och ridning, på listan över de tio populäraste tränings- och tävlingsaktiviteterna i Sverige. Olympiska skyttegrenar bedrivs inom ramen för Sveriges

1 Lakomaa (2012), sid 2.

2 FAP 551-3 2009, sid 27.

3 Ibid, sid 31.

4 Vapen som gjorts varaktigt obrukbara.

5 FAP 551-3 2009, 2.21–22.

6 I denna rapport används termen för allt sportskytte och inte enbart för grenar som bedrivs av Skyttesportförbundet, tidigare Sportskytteförbundet.

7 Av dessa är 350 medlemmar i Svenska Vapensamlarföreringen och ytterligare 150 i Göta Vapenhistoriska Föreningen.

8 <<http://jagareforbundet.se/om-oss/>>.

9 <<http://www.jagarnasrikforbund.se/historik.php>>.

10 <<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=104&artikel=5319732>>.

största sportskytteorganisation, Svenska Skyttesportförbundet.¹¹ Den näst största skytteorganisationen är Svenska Pistolskytteförbundet, som har omkring 25 000 medlemmar¹² och bildades 1936. Förbundets verksamhet består främst i vad som kallas nationellt pistolskytte, det vill säga skyttegrenar som endast bedrivs i Sverige.

Utöver dessa stora organisationer finns ytterligare ett antal mindre skytteförbund som bedriver mycket varierande skytteformer, exempelvis svartkrutsskytte med antika vapentyper och skidskytte.¹³ Även armborst kräver vapenlicens och bedrivs av klubbar anslutna till Svenska Armborstunionen.¹⁴

Ovan nämnda organisationer representerar så gott som alla användare och ägare av civila vapen, men det finns en del andra, ännu mer udda ändamål, exempelvis startvapen vid idrottstävlingar och vapen ombyggda för att skjuta lösa skott vid filminspelningar och teaterföreställningar. Startvapen får köpas av brukshundklubbar och idrottsföreningar, utan att dessa behöver ansöka om licens, medan de kräver tillstånd om de köps av privatpersoner eller ska användas vid teateruppsättningar eller i filmproduktioner.¹⁵ Undantag görs för signal- och startvapen som innehades innan 1988, då de blev tillståndspliktiga¹⁶, liksom för ärvda minnesvapen, som typiskt får ägas i ett år utan vapenlicens.

VAPENLICENSER

För att få vapenlicens fyller sökande i en blankett som specificerar vad det är för vapen, dess egenskaper och ändamål. Beroende på ändamål krävs ytterligare bilagor.¹⁷ Gäller ändamålet jakt krävs till exempel en kopia på jägarexamensbevis och om ansökan gäller ett femte eller sjätte jaktvapen måste den kompletteras med en motivering för varför den sökande behöver ytterligare vapen.¹⁸ När det handlar om vapen för målskjutning bifogas ett intyg som visar att den aktuella sportskytteklubben bedriver tränings- och tävlingsverksamhet för just den typen

11 Organisationen är en sammanslagning av Svenska Sportskytteförbundet, Frivilliga Skytterörelsen och Skytterörelsens Ungdomsorganisation. Totalt har förbundet cirka 75 000 medlemmar i 1 100 föreningar, *Pistolskyttekortet – utbildningshäfte*, Hjellström & Lindskog, (2005), sid 8.

12 Enligt samtal med Mats Stoltz, generalsekreterare för Pistolskytteförbundet, 2014-01-14, och avser år 2011.

13 Några av dessa mindre förbund är: Svenska Svartkruts Skytte Federationen som bedriver skytte med äldre vapen avsedda för svartkrut och har runt 1 500 medlemmar, IPSC Sverige som är en del av International Practical Shooting Confederation (IPSC) och bedriver dynamiskt skytte, Svenska Mångkampsförbundet som bedriver modern femkamp och Svenska Skidskytteförbundet som bedriver en av de minsta skyttesporterna sett till antalet utövare med runt 550 aktiva skyttar. Trots det är det svenska skidskyttelandslaget rankat som världens tredje bästa.

14 <<http://www.armborstunionen.se/>>.

15 <<http://polisen.se/Lagar-och-regler/Vapen/Paintballskytte/>>.

16 <<http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19960067.HTM>>.

17 <<http://polisen.se/Lagar-och-regler/Vapen/Vapenlicens/>>.

18 <<http://polisen.se/Lagar-och-regler/Vapen/Jaktvapen/>>.

av vapen och att den sökande uppfyller de krav som ställs för det aktuella vapnet.¹⁹ Om licensen gäller en vapensamling krävs att den sökandes samlarinriktning godkänts, och att vapnet stämmer överens med denna inriktning.²⁰

Vid licensansökan görs vidare en kontroll i belastningsregistret och att den sökande uppfyller andra krav som kan ställas, exempelvis skjutskicklighet och vissa medicinska krav. Att den sökande dömts för ett brott betyder inte att ansökan avslås automatiskt, i stället görs en bedömning från fall till fall, där polismyndigheten tar hänsyn till brottets karaktär och hur lång tid det gått sedan den sökande dömdes.²¹ Karantänen varierar, men är vanligen mellan 3 och 5 år från när brottet begicks. Grova brott, exempelvis grovt rån, innebär dock en betydligt längre karantänstid, liksom upprepade brott, även om dessa är mindre allvarliga, utgör skäl för att förlänga tiden innan en vapenlicens kan beviljas.²²

Licenser gäller vanligen på obegränsad tid, men det finns även licenser som är tidsbegränsade, framförallt licenser för pistoler och revolverar som går att ladda med fler än en patron, vars licenser tidsbegränsas till högst 5 år. Innan tiden löpt ut måste innehavaren förnya licensen och på nytt styrka att det finns behov av att äga vapnet.²³

ÅLDERSGRÄNSER

Generellt gäller att den sökande ska ha fyllt 18 år för att beviljas licens, men det finns undantag. Följande rekommendationer ges av Rikspolisstyrelsen, RPS, för vapenlicenser åt personer som yngre än 18 år:

[f]ör att tillstånd till innehav av skjutvapen ska meddelas beträffande någon som inte fyllt 18 år bör mycket höga krav ställas på personlig lämplighet och mognad.

En elev som genomgår utbildning vid ett skyttegymnasium, naturbruksgymnasium eller yrkesutbildning inom jakt- och viltvård bör kunna meddelas tillstånd till innehav av jakt- eller målskjutningsvapen även om eleven inte uppfyller ålderskravet. Detta gäller särskilt för kolsyre-, luft- eller fjädervapen. Gäller ansökan annat jakt- eller målskjutningsvapen bör det krävas att det finns ett yttrande från rektor, studierektor eller gymnasiets skjutinstruktör.

Även undantag kan göras för ungdomar som är duktiga tävlingsskyttar och för personer som fyller 18 år under jaktsäsongen. RPS lägsta rekommenderade ålder är 15 år.²⁴

19 <<http://polisen.se/Lagar-och-regler/Vapen/Malskytte/>>.

20 <<http://polisen.se/Lagar-och-regler/Vapen/Vapensamling/>>.

21 <<http://polisen.se/Lagar-och-regler/Vapen/Malskytte/>>.

22 FAP 551-3 2009, sid 8–9.

23 § 6 vapenlagen 1996:67.

24 RPSFS 2009:13, sid 10, FAP 551-3.

VAPEN PÅ ALLMÄN PLATS

Enligt vapenlagen gäller följande:

[s]kjutvapen får medföras på allmän plats endast om vapnet enligt särskilda föreskrifter ingår i utrustning för viss tjänst eller visst uppdrag eller om det annars med hänsyn till vapnets art, syftet med innehavet och övriga omständigheter är att anse som befogat. Detsamma gäller i fråga om skjutvapen inom skolområde, där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs, eller i fordon på allmän plats.²⁵

Också hur vapnen får transporteras regleras i vapenlagen och vapenförordningen. Vapenförordningen (FAP 551-3)²⁶ ger RPS rätt att utfärda detaljerade regler för transport av vapen. Generellt är det inte tillåtet att bära laddade vapen på allmän plats och under transport ska vapnen hållas under uppsikt. Vapnen bör delas på så vis att ägaren alltid bär en vital del (slutstycke eller liknande) av vapnet med sig. Vapnet kan även förses med ett så kallat patronlägeslås. När det gäller vapentransport på tåg, flyg och båt finns ytterligare detaljerade bestämmelser.²⁷

VAPEN FÖR SJÄLVFÖRSVAR

Ett av ändamålen som kan motivera vapenlicens är personskydd. Enligt vapenförordningens femte paragraf gäller följande för targas eller motsvarande vapen: ”Tjänst eller annan särskild omständighet som medför ett synnerligt behov av anordningen för personligt skydd.”²⁸ Också RPS har i sina allmänna råd angett ”skydd” som ett av de godtagbara ändamålen för licenser.²⁹ När det gäller skjutvapen säger RPS följande:

Tillstånd att inneha pistol, revolver eller dylikt vapen för skyddsändamål bör meddelas endast när ett oundgängligt behov föreligger. Ett sådant tillstånd bör undantagsvis kunna beviljas den som för sin personliga säkerhet har ett särskilt stort behov av vapen.³⁰

Den sortens licenser är mycket ovanliga. Det mest kända exemplet är äventyraren Göran Kropp som under sin polarexpedition använde revolver med kalibern .357 Magnum.³¹ I slutbetänkandet av 1995 års vapenutredning står följande:

25 Vapenlagen 1996:67, 5 kap § 6.

26 Vapenförordningen 1996:70, 9 kap § 2.

27 FAP 551-3, sid 46–48.

28 Vapenförordningen 1996:70, 5 §.

29 RPSFS 2009:13, sid 7, FAP 551-3.

30 Ibid, sid 21, FAP 551-3.

31 *Aftonbladet*, 2000-03-02, <<http://www.aftonbladet.se/nyheter/0003/03/kropp.html>>.

[i] undantagsfall har det dock förekommit att tillstånd för personligt skyddsändamål beviljats för enhandsvapen, t.ex. i fråga om befälhavare på fartyg eller nordpolsfarare som fått tillstånd för ”skydd mot isbjörn”.³²

VAPENLAGSTIFTNINGEN

Civila vapen regleras både i lag och i myndigheters föreskrifter. Övergripande bestämmelse återfinns i vapenlagen 1996:67, medan detaljerade bestämmelser återfinns i vapenförordningen 1996:70. Med stöd i vapenförordningen utfärdar Rikspolisstyrelsen (RPS) föreskrifter och allmänna råd om vapenlagstiftningen i sin författningssamling, RPSFS 2009:13 FAP 551-3³³ (dessa kallas i dagligt tal för FAP:en, en term som fortsättningsvis kommer att användas i denna rapport). FAP:en används av de olika tillståndsmyndigheterna bland annat vid handläggning av vapenlicenser och vapenhandlartillstånd.

Naturvårdsverkets allmänna råd och föreskrifter om jakt och statens vilt återfinns i NFS 2002:18, där det också finns regler för vilka vapentyper som får användas vid jakt.³⁴

³² SOU 1998:44, sid 111.

³³ RPSFS 2009:13, sid 1, FAP 551-3.

³⁴ Ibid, sid 5, FAP 551-3.

Svensk vapendebatt

Det råder knappast någon tvekan om att det finns en viss rädsla för skjutvapen – det räcker att läsa uttalanden från politiker och debattörer efter uppmärksammade skjutningar. Men vilken är den allmänna bilden som förmedlas av vapen och vapenlagstiftning? Hur tillförlitliga är de påstådda fakta som presenteras och hur beskrivs forskningsläget på området?

Nedan presenteras hur medierna, RPS och vapenlagsutredningarna beskrivit och rapporterat om vapen och lagstiftning.

MEDIEBILDEN AV VAPEN OCH VAPENÄGARE

Media rapporterar ofta om uppmärksammade händelser som rör vapen, både i Sverige och från resten av världen. Här följer några exempel på felaktigheter och vinklingar i mediernas rapportering från 2013:

Svenska Dagbladet, 6 januari 2013

Ingen vet med säkerhet hur många vapen som finns, eftersom ett centralt register över vapeninnehav inte existerar. Men Schweiz uppges ha Europas högsta självmordsnivå med vapen, samt ligger bland de högsta för när vapen används vid våld i hemmet.³⁵

Att Schweiz har Europas högsta självmordsnivå med vapen är möjligt, men att inte ange den totala mängden självmord eller hur vanligt våld i hemmet är, är vilseledande. Jämför man totala antalet självmord (enligt Världshälsoorganisationen, WHO) finner man vidare att Schweiz (18,5 självmord/100 000 invånare) ligger på 16:e plats i Europa (Sverige ligger på 15:e med 18,7/100 000).

Dagens Nyheter, 10 april 2013

Mer kontroversiella delar av Obamas plan som förbud av snabba halvautomatiska vapen likt det som användes i Connecticut och begränsning av kapaciteten hos vapenmagasin tycks ha liten chans att passera senaten.³⁶

Här väljer man att förstärka återgivningen med ordet ”snabba” när det gäller halvautomatiska vapen. Finns det långsamma halvautomatiska vapen?

Svenska Dagbladet, 11 januari 2013

Vicepresident Joe Biden fick efter Sandy Hook-skjutningarna president Barack Obamas uppdrag att utreda hur det vapenrelaterade våldet ska kunna minska i USA. På tisdag ska han lämna ett antal förslag till presi-

35 <http://www.svd.se/nyheter/utrikes/vapentata-schweiz-debatterar-kontroll_7800754.svd>.

36 <<http://www.dn.se/nyheter/varlden/kompromiss-kan-ge-skarpt-vapenlag-i-usa>>.

denten. De väntas innehålla idéer som personkontroller av alla som vill köpa vapen samt förbud mot vissa automatvapen och laddramar som underlättar snabb eldgivning.³⁷

Här syns ett typexempel på faktafel som beror på okunskaper och felöversättningar. Först och främst handlar förslagen endast om halvautomatiska vapen (det vill säga vapen som utan omladdning skjuter ett skott varje gång avtryckaren trycks in). De gäller inte helautomatiska vapen ("automatvapen", som avfyrar skott på skott när avtryckaren hålls inne), vilka varit hårt reglerade sedan lagen *National Firearms Act* stiftades 1934³⁸, *Gun Control Act* stiftades 1968 (förbud mot import av helautomatiska vapen för försäljning till privatpersoner), och *Firearm Owners' Protection Act* stiftades 1986 (förbud mot produktion av helautomatiska vapen för försäljning till privatpersoner). I dag kan endast helautomatiska vapen registrerade hos den federala myndigheten *Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives* (ATF) innan lagen trädde i kraft köpas av privatpersoner, och då under förutsättning att man uppfyller kraven enligt *National Firearms Act* och dessutom betalar en avgift på 200 USD.³⁹

För att ge en mer exakt och rättvisande bild av hur rapporteringen ser ut följer här en studie av artiklar från perioden 1 januari–31 december 2012. Artiklarna har hämtats ur artikeldatabasen Retriever och kommer från Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Expressen och Aftonbladet. Urvalet är baserat på sökordet "vapenlag", vilket gav 97 träffar – av dessa var 19 dubletter, 3 debattartiklar från personer som inte arbetar på tidningen eller är kolumnister, 52 rörde händelser i USA, 25 gällde Sverige och 6 gällde övriga Europa.

Det är slående hur dominerande rapporteringen är från sådant som skett i USA. Majoriteten av artiklarna berör händelser i USA och är kopplade till de masskjutningar som skett under 2012, men ett stort antal artiklar (10) rör det amerikanska presidentvalet där flera försöker ge en bild av varför vapenlagstiftningen är en viktig faktor i amerikansk politik.

FAKTA FEL

Artiklar som är mer detaljerade och går in på olika typer av vapen uppvisar ofta felaktigheter. Några är direkta översättningsfel, som i fallet med termen "anfallsvapen" (DN, 2012-12-17), där Michael Winiarski rapporterar hur Joe Lieberman, oberoende senator från Connecticut, sagt "att det nu är dags att återinföra förbudet mot anfallsvapen som löpte ut 2004". Problemet är att en direktöversättning till svenska av engelskans "assault rifle" blir "automatkarbin", det vill säga ett gevär

37 <http://www.svd.se/nyheter/utrikes/fler-soker-sig-till-usas-vapenlobby_7816004.svd>.

38 Frye (2008), sid 60.

39 <<http://www.atf.gov/content/firearms/firearms-industry/national-firearms-act>>.

som kan avge både hel- och halvautomatisk eld – exempel på sådana är Försvarsmaktens AK-4 och AK-5.

Ytterligare problematiskt är att den amerikanska lagstiftning som löpte ut 2004 inte reglerade automatkarbiner, utan halvautomatiska gevär som till utseendet liknar automatkarbiner, men som endast kan avfira ett skott för varje tryck på avtryckaren. De skiljer sig på så vis från automatvapen, som avfyrar löpande skott så länge avtryckaren är intryckt och det finns ammunition i magasinet. Den senare varianten är alltså just den typ av vapen som redan är föremål för mycket hård reglering i USA (se ovan nämnda *National Firearms Act*, *Gun Control Act* och *Firearm Owners' Protection Act*).

Michael Winiarski är inte ensam om att använda termer slarvigt. I SvD (2012-12-19) skriver man om senator Dianne Feinstein (D) förslag att förlänga *Federal Assault Weapons Ban*, som utgjorde en del av den enormt omfattande *Violent Crime Control and Law Enforcement Act*⁴⁰, instiftad 1994 och bestämd att gälla till 2004. Feinsteins förslag gick ut på att fortsatt förbjuda ”försäljning, förmedling, import och tillverkning av militärliknande *assault weapons*”. I Svenska Dagbladet används begreppet ”automatvapen” i stället för ”halvautomatiska gevär”, som alltså är den vapentyp Feinsteins lagförslag och lagen från 1994 handlar om.

Också DN:s Linda Flood och Peter Ganneby använder termen ”anfallsvapen”. I samma artikel citerar de Barack Obama när denne säger att han tror ”att många vapenägare kan hålla med om att AK-47:or hör hemma i händerna på soldater och inte i händerna på busar”.

Trots att AK-47, som är en sovjetisk automatkarbin, faller under ovan nämnda lagstiftning för helautomatiska vapen, nämner inte artikeln att Obama syftar på de civila, halvautomatiska versioner som liknar den militära versionen endast till utseendet. Artikelförfattarna vilseleder läsarna ytterligare med en faktaruta som handlar om just den sovjetiska automatkarbinen AK-47.

Den 20 juli 2012 reste sig James Holmes från första raden i salong 9 på biografen Century i Aurora i Colorado och gick ut till sin bil och hämtade fyra olika vapen, däribland ett halvautomatiskt gevär. Han återvände till salongen via en bakdörr och öppnade eld mot publiken. När han lämnade salongen hade 12 personer dödats och 70 skadats.

I artikeln ”Fritt att bunkra patroner i US” beskriver artikelförfattarna hur James Holmes, ”[u]nder flera månader kunde ... bygga upp ett lager med omkring 6 000 kulor utan att någon reagerade”.⁴¹ Rubrikförfattaren hade rätt i att det handlade om patroner, inte om kulor, vilket artikeln påstår. När man avlossar ett vapen är kulan själva projektilen, medan patronen består av hylsa, tändhatt, kula och krut. Artikeln foku-

40 Lagförslaget, som godkändes av president Bill Clinton den 13 september 1994, var den mest omfattande brottslagstiftningen i USA:s historia (och författades av nuvarande vice presidenten Joe Biden).

41 Svenska Dagbladet, 2012-07-26, sid 18.

serar på vad författarna menar är problemet, nämligen att "[den] ore-
glerade marknaden för ammunition i USA tillät biografskytten James
Holmes att bunkra tusentals kulor".⁴² I sammanhanget kan det vara in-
tressant att påpeka att det inte är helt lätt att bära med sig 6 000 patro-
ner; vikten för dessa är omkring 96 kilo⁴³, till det ska man lägga vikten
för magasinerna. Om Holmes hade valt att fylla dessa 6 000 patroner i
magasin för hundra patroner hade det alltså krävts 60 magasin, vilket
skulle ha ökat vikten med ytterligare omkring 15 kilo.⁴⁴

Artikeln försöker vara mer balanserad. Enligt vapenexperten och
debattören David Kopel, som citeras i artikeln, är stora köp av ammu-
nition inte något i sig uppseendeväckande, då många tävlingsskyttar
förbrukar stora mängder ammunition när de tränar. Artikeln låter
dessutom både förespråkare och motståndare till strängare vapenlag-
stiftning komma till tals i artikeln.⁴⁵

Artiklar som handlar om vapen eller vapenlagar i Sverige inriktas
huvudsakligen på illegala vapen, och i de 25 artiklar som berör Sverige
är faktafele färre. Främsta skälet torde vara att de inte är lika detal-
jerade som när texterna handlar om amerikanska företeelser, varken
när de gäller den svenska lagstiftningen eller vilka typer av vapen som
används i kriminella kretsar. I de artiklar som nämner vapen beskrivs
dessa endast i mycket generella termer, exempelvis i Expressens artikel
"Vapenkriget", där vapen på sin höjd beskrivs utifrån sina fabrikat, som
Glock eller Beretta.⁴⁶

I artiklarna nämns vapenlagar framförallt av politiker eller poliser
som antingen önskar skärpt vapenlagstiftning eller menar att skärpt
lagstiftning inte skulle komma åt problemet med kriminellas bruk
av skjutvapen. I fem artiklar eller notiser citeras Beatrice Ask, som
antingen hänvisar till en då pågående utredning eller uttalar att hon
önskar en skärpning av lagen; i ytterligare fyra artiklar nämns Malmös
socialdemokratiska kommunalråd Ilmar Reepalu, som också han öns-
kar skärpa lagen.

Ett relativt stort antal artiklar handlar om de tre Expressenjour-
nalister som i arbetet med att granska marknaden för illegala vapen
i Malmö köpte en illegal pistol. De blev senare åtalade för brott mot
vapenlagen, trots att vapnet överlämnats till polisen.⁴⁷

Endast sex artiklar som nämner andra länder än Sverige och USA
återfinns i sökningen. Under rubriken "Skott i mörker" i Expressen på-
stås felaktigt att:

42 Ibid.

43 En ask om 50 patroner i kaliber .223 från Norma väger cirka 800 gram, d v s 16 g/patron
enligt vapenbutiken Vapex, <www.vapex.se>.

44 Exempelvis väger ett oladdat magasin för hundra patroner av märket Surefire 272 gram,
<[http://www.brownells.com/magazines/rifle-magazines/magazines/ar-15-m16-60-100-
round-magazines-prod42026.aspx](http://www.brownells.com/magazines/rifle-magazines/magazines/ar-15-m16-60-100-round-magazines-prod42026.aspx)>.

45 *Svenska Dagbladet*, 2012-07-26, sid 18.

46 *Expressen*, 2012-04-15, sid 8–11.

47 <<http://www.expressen.se/nyheter/expressenanstallda-atalas-for-vapenkop/>>.

Jokelamördaren Pekka-Eric Auvinen betalade 40 euro för en timslång lektion på en skytteklubb, vilket räckte för att han kunde kvittera ut en vapenlicens.⁴⁸

Någon utkvittering av vapenlicens är det knappast frågan om i Finland. Precis som i Sverige görs en ansökan skriftligt till polisen, som sedan bedömer personens lämplighet.⁴⁹ Visserligen var kraven då Pekka-Eric Auvinen beviljades tillstånd lägre än vad de är i dag. Men det är viktigt att påpeka att det är mycket svårt att upptäcka olämpliga personer bland dem som är tidigare ostraffade och inte har haft några dokumenterade psykiska problem.

Precis som när det gäller artiklar om händelser i USA blir det gärna fel så snart artikeln mer ingående beskriver lagar eller skjutvapen.

TENDENTIÖSA ARTIKLAR

Att det ofta blir fel när man rapporterar om vapen eller vapenlagar är en sak. Uppenbar opartiskhet är något helt annat. Det är svårt att undgå känslan att flertalet artiklar som beskriver händelser och fenomen i USA är tendentiösa. Vid en grov sökning och i absoluta tal är de flesta artiklarna inte tendentiösa, men det beror på att många träffar gäller antingen notiser eller artiklar som inte närmare går in på detaljer kring vapen eller lagstiftning – ett antal sådana gäller presidentkandidaternas ställningstagande i frågor som rör vapen och vapenlagstiftning. Om man däremot studerar artiklar som är mer ambitiösa och handlar direkt om vapen eller vapenlagar är 17 artiklar i sökningen mer eller mindre tendentiösa, en mycket stor andel med tanke på att den totala sökningen minus dubletter och debattartiklar fångade 75 artiklar, som alltså inkluderar också notiser, kultur- och ledarartiklar och kolumner.

Språkbruket är ett problem. Ord som ”vapenentusiaster”, ”vapenförespråkare” och liknande, får beskriva personer som uttrycker stöd för den amerikanska konstitutionens andra tillägg⁵⁰, enligt vilken rätten för amerikanska medborgare att bära vapen garanteras. Med det följer givetvis inte att den som förespråkar rätten att bära vapen också är entusiastisk vad beträffar vapen eller för den delen förespråkar vapen. Man får förmoda att det exempelvis finns nykterister i Sverige som anser att lagen bör tillåta alkoholförsäljning.

Ofta framställs, utan någon analys eller hänvisning till empiri, mer lagstiftning som den enda rimliga lösningen på problem som relaterar till vapen. På samma sätt framställs avvikande åsikter gärna som absurda, utan argument eller närmare diskussion. Under rubriken ”Väl-

48 *Expressen*, 2012-04-15, sid 8–11.

49 <<http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/pages/994C42CAA0189747C2256C150044E8BC?opendocument>>.

50 Den amerikanska konstitutionens första tio tillägg räknar upp medborgerliga rättigheter som inte ingår i den ursprungliga grundlagen, och kallas för rättighetsförklaringen (*Bill of Rights*).

kommen till Vapenland!” skriver Expressens Lars Näslund om James Holmes massmord i Aurora, Colorado, och intervjuar vapenhandlare och vapenägare. Expressen talar även med Braden Pollard och Craig Scott, som överlevde massakern 1999 på Columbine High School. De får frågan om de tror att biomassakern kan leda till skärpta vapenlagar:

– Nej, sa han tvärsäkert.

Och la till:

– Vi är ju fria! Annars skulle vi bli som ett kommunistland. Här är vi alla stolta över rätten att bära vapen.

Inte ens Craig Scott, som alltså förlorade sin syster, vill i grunden se ett nytt system:

– Det är för tidigt att säga att vapenförbud vore en lösning. Jag tror inte man stoppar galningar på det viset.

Om ena vapnet som användes vid biomassakern skriver man: ”Av något skäl vi ännu inte känner till valde James Holmes att veckan därpå åka någon mil norrut, till Gander Mountains butik i Thornton, för att köpa den verkliga mördarmaskinen: en Smith & Wesson AR-15. Det är en ’civil’ version av amerikanska militärens klassiska maskingevär M-16.”

Inget annat vapen får epitetet ”mördarmaskinen”, trots att man nämner både hagelgeväret och pistolen som Holmes använde.

Vidare skriver man att denna vapentyp var förbjuden fram till 2004, då republikanerna ”som en gest till vännerna/bidragsgivarna inom NRA”, lät lagen löpa ut utan att förlänga den.⁵¹

I sammanhanget borde artikeln ha påpekat att den demokratiska presidenten Bill Clintons administration låtit göra en egen utvärdering av lagstiftningen, och då kommit fram till att lagen saknat effekt. Inte heller nämns att gevär av den typ som beskrivs i artikeln använts i endast 322 (eller 3,6 procent) av de 8 855 mord med skjutvapen som begicks i USA under 2012.

SLARVIG ANVÄNDNING AV STATISTIK

När artikelförfattarna hänvisar till siffror och statistik händer det dels att de återger fakta felaktigt, dels att de på ett oproblematiskt sätt använder uppgifter som ifrågasatts av forskning och/eller är hämtade direkt från olika lobbyorganisationer. I Aftonbladets artikel ”Vapenlagen – en rest från 1700-talet”, används en mängd siffror och statistik. I en del av artikeln som kritiserar påståendet att ”vapen är en rättighet för att kunna försvara sig själv, sitt hem och sin familj”, presenteras fyra kritiska punkter:

[m]en en undersökning som forskaren David McDowall gjorde mellan 1987 och 1990 fann att vapen bara användes i 0,2 procent av alla brott.

⁵¹ Näslund (2012), sid 38–39.

Siffran blev något högre, 0,83 procent, om man bara räknade med våldsbrott, våldtäkt och rån. Siffrorna inkluderade också polisens självförsvar.

Fem procent av världens befolkning bor i USA men de fem procenten äger 42 procent av världens alla privata skjutvapen.

Mord som begås med skjutvapen är mellan 200 och 800 procent högre än länder som England, Frankrike och Australien som inte saknar vapen- och jakttraditioner.

I Sverige, som är ganska vapentätt, finns det 31,6 skjutvapen per 100 invånare, i USA är motsvarande siffra 89 per 100 invånare. Antalet mord per 100 000 invånare är tre gånger fler i USA än i Sverige.

En första notering är det problematiska i att referera till en studie från åren 1987–1990, med tanke att artikeln publicerades 2012 – nästan ett kvarts sekel senare. Vidare är det en generell observation att det alltid är riskfyllt att plocka enskilda sifferuppgifter och delar av statistik för att bygga ett argument. I fallen med England, Frankrike och Australien jämförs exempelvis mord med skjutvapen, medan jämförelsen mellan USA och Sverige gäller absolut antal mord. Den sortens jämförelse säger ingenting om huruvida vapen är en bidragande orsak eller ens en del av händelsen.

Vidare går det inte att utläsa huruvida vapen används sällan för självförsvar under pågående brott, inte heller om våldsbrott under den undersökta perioden har minskat eller ökat. En lika rimlig tolkning mot bakgrund av materialet vore att kriminella väljer ut offer som kan förmodas vara försvarslösa och obehäpnade, vilket då skulle vara anledningen till att vapen sällan använts i självförsvar.

Dessutom är siffran 31,6 skjutvapen per 100 invånare i Sverige direkt missvisande. Det finns 1,8 miljoner vapenlicenser⁵² i landet fördelade på 9,6 miljoner invånare⁵³, men antalet vapenägare i Sverige är 622 000 – vapenägare har alltså i genomsnitt ungefär tre licenser. Det innebär att det i Sverige finns i genomsnitt 19 vapenlicenser per 100 invånare, men dessutom i genomsnitt bara 6,5 vapenägare per 100 invånare – det ger onekligen ett annat intryck än artikelns påstående om 31,6 skjutvapen per 100 invånare, en nästan 500 procent högre siffra.

På samma sätt varierar statistiken över antalet personer som dödas av skjutvapen i USA kraftigt, vilket bland annat beror på hur man väljer att kategorisera verkligheten. I Dagens Nyheter (2012-12-17) citerar Michael Winiarski New Yorks borgmästare Michael Bloomberg:

52 Lakomaa (2012), sid 2.

53 <http://www.scb.se/Pages/Product____25785.aspx>.

*Om Obama inte gör någonting under sin andra mandatperiod kommer omkring 48 000 amerikaner att dödas av olagliga vapen.*⁵⁴

Bloomberg noterar vidare att det är ungefär lika många som antalet dödade amerikanska soldater under Vietnamkriget. Antalet 48 000 får stå oemotsagt och upprepas dessutom i den faktaruta som finns under artikeln, som i punktform redogör för den amerikanska vapendebatten.⁵⁵ I Aftonbladet tre dagar senare står att läsa att 30 000 amerikaner dör av skjutvapen varje år – en kraftigt avvikande uppgift. Problemet är att ingen av siffrorna stämmer. Enligt FBI mördades 8 855 människor med skjutvapen i USA under 2012.⁵⁶

MEDIEBILDEN – SAMMANFATTNING

Genomgången av artiklar visar hur svårt det är att få en korrekt bild av vilken roll vapen och vapenlagar spelar i samhället och den omgivande diskussionens komplexitet. Den kraftiga överrepresentationen av artiklar rörande USA gör att man som läsare förleds tro att vapenbrottslighet är ett amerikanskt problem.

Mot bakgrund av mediernas rapportering om vapenrelaterade våldsbrott får den utan förkunskaper uppfattningen att det är förekomsten av vapen som i sig är problemet, och att lagstiftning som begränsar tillgången på vapen därmed är den givna och enda lösningen. Kulturskribenten på DN, Hanna Fahl, får representera den hållning som följer när slutsatserna dras enbart mot bakgrund av anekdoter och svenska medier, utan hänsyn till den internationella debatten eller analyser och erfarenhet från den omfattande forskning som finns i ämnet:

*[s]om svensk tycker man ju att det här är vansinne, skakar vantroget på huvudet. Man tycker att minsta barn borde förstå att det är vapen som leder till massmord, inte Batmandräkter. Att USA:s vapenlagar bygger på en logik så felaktig att den hade varit skrattretande om den inte ledde till skolmassakrer, biografiskjutningar och mördade tonåringar vars enda misstag var att gå klädd i luvtröja. Att det är ett samhällsligt sjukdomstecken att det ses som "frihet" att få beväpna sig.*⁵⁷

Det är viktigt att komma ihåg att debatten är långt ifrån akademisk. Oavsett vilken position man intar i sakfrågan är det närmast oundvikligt att utformningen av vapenlagar – i USA eller på andra platser – har betydelse för hur många människor som drabbas av vapenrelaterade

54 Michael Winiarski, (2012).

55 Ibid.

56 <http://www.fbi.gov/about-us/cjis/ucr/crime-in-the-u.s/2012/crime-in-the-u.s.-2012/offenses-known-to-law-enforcement/expanded-homicide/expanded_homicide_data_table_8_murder_victims_by_weapon_2008-2012.xls>.

57 Hanna Fahl, (2012).

brott. Om kraftiga vapenrestriktioner innebär färre sådana brott, då är det ett starkt argument för att faktiskt inskränka också de sköttsamma människornas rätt att bära vapen. Men tänk om det är tvärtom? I dag visar forskningsläget att restriktiva vapenlagar i bästa fall är meningslösa (som med effekterna av 1994 års lag i USA mot halvautomatiska vapen), i värsta fall att de faktiskt leder till fler vapenrelaterade brott och fler människor som skadas eller dödas av eldvapen.

De mest omfattande undersökningarna har gjorts av de båda ekonomerna John Lott⁵⁸ och Mark Gius⁵⁹, som oberoende av varandra funnit stöd för att liberala vapenlagar minskar antalet vapenbrott. Deras utgångspunkt är mycket enkel: brottslingar fungerar som den klassiska ekonomins rationella agenter, de kommer därmed att undvika att använda skjutvapen om risken uppfattas som betydande att de kommer att mötas av moteld. Mot bakgrund av detta antagande har de utfört omfattande undersökningar för att korrelera antalet vapenbrott med vapenlagars utformning. Resultatet i deras undersökningar är närmast entydigt: liberala vapenlagar minskar antalet vapenrelaterade brott.

Observationen håller också när man viktat för socioekonomiska aspekter och studerar förhållandena i länder, delstater och counties där vapenlagarnas utformning ändrats. När dessa förändras och blir mer restriktiva ökar antalet vapenbrott, när tillgången på vapen förnklas för ostraffade medborgare sjunker antalet vapenbrott.

Deras forskning placerar den mediala verkligheten i ett annat ljus och gör att man läser texter som exempelvis den av Hanna Fahl med andra ögon. Tänk om de oemotsagda och oreflekterade kraven på strängare vapenlagstiftning faktiskt förespråkar något som leder till *mer* död? Enbart möjligheten av att en sådan hypotes är sann gör det ytterst angeläget att efterfråga mer förutsättningslös forskning och ett vidgat debattutrymme när det gäller vapen, vapenrelaterade brott och vapenlagar.

RIKSPOLISSTYRELSENS BILD AV VAPEN OCH VAPENÄGARE

I samband med Justitiedepartementets utredning som ledde fram till proposition 1973:166 och införandet av en vapenlag, finner man i en promemoria från Rikspolisstyrelsen (RPS) med deras synpunkter på den då gällande lagstiftningen. Om jaktvapen skrivs:

[e]nligt bestämmelserna i vapenförordningen är grunderna för förvärv av jaktvapen dels sådan pålitlighet att vederbörande kan betros med innehav av vapen och dels behov av vapnet. Av Gerhardssons skrivelse, punkt 7, framgår att Svenska Jägareförbundet, bl.a. i skrivelse till RPS,

58 <http://johnrlott.tripod.com/Lott_CV_o3_o8.pdf>.

59 <<http://www.quinnipiac.edu/academics/colleges-schools-and-departments/school-of-business-and-engineering/departments-and-faculty/department-of-economics/about-our-faculty/economics-faculty/faculty-detail/?School=BU&Dept=EC&Person=2248>>.

hävdad att behovsprövningen beträffande jaktvapen kan slopas. Denna Jägareförbundets uppfattning delar RPS inte.

Också stora innehav av vapen oroar, när det gäller vapensamlingar skriver man:

[u]ppenbart utgör en större vapensamling, i varje fall då i denna finns inslag av funktionsdugliga vapen, ett riskmoment som gör det motiverat att föreskriva att vapen förvaras på ett sådant sätt att det finns viss garanti för att de inte alltför lätt åtkommes i samband med inbrott o.d.

Det mest intressanta förslaget och det som haft störst betydelse för vapenlagstiftningen under de senaste fyrtio åren är att ge RPS i uppdrag att utfärda särskilda föreskrifter om hur vapenlagen bör tillämpas. RPS kommenterade: ”[u]nderhand har diskuterats lämpligheten av att en central myndighet, förslagsvis RPS, finge i uppdrag att utfärda föreskrifter eller anvisningar till den reviderade vapenförordningen”. Det motiveras med att ”[s]ådana anvisningar skulle utan tvivel medverka till enhetligare arbetsrutiner än vad f.n. är fallet”.⁶⁰

I en senare promemoria, som utgör diskussionsunderlag för frågor som departementsutredningen enligt RPS bör ta upp, presenteras ett antal idéer som senare kom att bli del av vapenlagen. Här kräver man ”skärpningar av kvalifikationen för innehav av ’farliga’ vapen”. Med detta avses sportskyttepistoler och grytpistoler. Vidare föreslås att tillstånd för automatvapen och fickvapen omprövas vart femte år.⁶¹ Just tidsbegränsade licenser kom också att ingå i 1995 års vapenutrednings förslag.

RPS allmänna råd för hur lagstiftningen bör tillämpas, FAP, återfinns i dess författningssamling. Mellan 1987 och 1996 inleddes dessa med ett kapitel som definierar huvudsyftet med lagstiftningen:

*[h]uvudsyftet med lagstiftningen är att förhindra okontrollerade vapeninnehav och därmed att motverka användningen av skjutvapen i samband med brott och annat missbruk av vapen.*⁶³

Definition ändrades något 1992, då syftet vidgades till att också ”motverka missbruk och olyckor med vapen och ammunition”.⁶⁴ Denna definition behölls även 1996, för att sedan försvinna år 2000, då det

60 Justitiedepartementet, konselj 1973-09-28, ärende 46, arkiv 3522, Promemoria 19.12.1967 *Synpunkter på ev ändringar av vapenförordningen m.m.*

61 Ibid, Promemoria 19.8.1971 *Diskussionsunderlag beträffande frågor som bör tas upp med departementsutredningen i fråga om ändringar av vapenförordningen.*

62 RPSFS 1987:16, FAP 551-3, RPSFS 1992:2, FAP 551-3 och RPSFS 1996:6, FAP 551-3.

63 RPSFS 1987:16, sid 1, FAP 551-3.

64 RPSFS 1992:2, sid 5, FAP 551-3.

inledande kapitlet inte längre finns med.⁶⁵ Den förändrade synen på lagstiftningens syfte överensstämmer med de utredningar som ligger till grund för förändringarna i lagstiftningen. Åren 1987–2000 skrevs de allmänna råden⁶⁶ av Sven-Bruno Nordenström, som också var expert vid 1987 och 1995 års vapenutredningar.⁶⁷

Det går också att få en bild av hur man anser att lagen bör tillämpas genom att studera minnesanteckningar från konferenser med vapenhandläggare, som rekommenderar stor återhållsamhet vad gäller grovkalibriga revolverar för eftersök och avlivning. Kanske är den märkligaste rekommendationen att ”[s]amer [ej] bör ... ges licens för enhandsvapen för avlivning av trafikskadade renar”.⁶⁸

En annan vapengrupp som uppfattas som problematisk är de halv-automatiska gevären. Vid en senare konferens rekommenderas att licens för jakt eller målskjutning inte ges för militärliknande vapen. Motiveringen som ges är att ”[m]ilitärliknande vapen [inte bör] förekomma vid jakt eller målskytte, då dessa är olämpliga p.g.a. att de saknar en ändamålsenlig kolv”.⁶⁹ Men varför skulle militärer använda vapen med en olämplig kolv? Mistanken infinner sig att motiveringen ges för att slippa undan vapen som man inte vill tillåta av andra skäl. Möjligen är det så enkelt som att dessa ser farligare ut än traditionella jaktvapen med dess kolvar av trä.

År 1995 gav RPS ut rapporten *Illegala vapen*.⁷⁰ I den ges en kortfattad genomgång av vapenanvändning vid brott med utgångspunkt från antalet anmälningar i centrala brotts- och spaningsregistret (CBS). Anmälningarna kompletteras med antalet skottskadade på Sabbatsbergs sjukhus från januari 1988 till december 1992. Antalet skottskadade under de fem åren får betraktas som lågt (41 personer), särskilt med tanke på att det även omfattar olika former av olyckshändelser med legala vapen. Rapporten fokuserar förvånansvärt lite på illegala vapen, men visar att den vanligaste vapentypen vid brott var pistoler och revolverar, följt av avsågade hagelgevär. Brott som involverade automatvapen utgjorde endast 5 procent, vilket dock innebar en ökning. Rapporten påpekar att ”automatvapen inte används vid brott i den utsträckning som massmedias rapportering kan ge uttryck av”.⁷¹

Endast procentsiffror för varje vapentyp anges, medan absoluta antalet brott med skjutvapen saknas, något som gör det svårt att bedöma den totala vapenanvändningen. Rapporten ägnas i hög grad åt att gå

65 RPSFS 2000:63, FAP 551-3.

66 RPSFS 1987:16, sid 35, FAP 551-3, RPSFS 1992:2, sid 1, FAP 551-3 och RPSFS 1996:6, sid 1, FAP 551-3.

67 Utdrag Departementsprotokoll 1987-08-31 87-2292 § 191 KY-3979 vol 1 och utdrag Departementsprotokoll 1995-06-16 JU 95/2519 § 256 Aktbil 4 KY-4831 vol 8.

68 Konferens 1916 för handläggare av PC-baserat vapenregister; minnesanteckningar förda den 9 och 10 maj 1995, Diariern POB-550-2993-95.

69 Konferensanteckningar Diariern POB-550-4707/97 vol 8 YK-4831.

70 Eriksson & Pettersson (1995).

71 Ibid, sid 24–27.

igenom svensk lagstiftning och användningen av legala vapen, men också andra länders lagstiftning får stort utrymme. Här ligger fokus på hur lagstiftningen är utformad i teknisk bemärkelse, snarare än på hur effektiv den är när det gäller brottsbekämpning. Rapporten noterar problemet med att vapen som köps på legal väg i länder med liberala vapenlagar smugglas till länder med restriktiv lagstiftning.

I ett försök att ta reda på hur kriminella får tag på skjutvapen intervjuade man fångslade brottslingar som dömts för grova brott med skjutvapen. Undersökningen försvagas av att den endast omfattar 22 personer och att det är svårt att bedöma sanningshalten i de uppgifter som lämnats. I inledningen av rapporten noteras de metodologiska problemen. Antagandet görs att uppgifterna icke desto mindre kan bedömas som någorlunda tillförlitliga, med tanke på att de intervjuade kunde välja huruvida de deltog i undersökningen. (På vissa anstalter avböjde alla de tillfrågade, medan en majoritet på andra anstalter lät sig intervjuas.) I och med att det var så enkelt att avböja förmodas trovärdigheten hos de som accepterade att låta sig intervjuas vara relativt god.

Regeringen gav också RPS i uppdrag att lämna rapporter om ”tillämpningen av vapenlagstiftningen och andra förhållanden av betydelse på vapenområdet”.⁷² Det första uppdraget gällde 2001-03 medan det andra gällde 2004-06.⁷³ Ett återkommande tema i rapporterna är Rikspolisstyrelsens bedömning att ”skjutvapen som betraktas som illegala en gång varit legala”⁷⁴:

illegala vapnen har sitt ursprung i främst stölder, såväl i Sverige som utomlands, smuggling samt okontrollerbara affärer inom den legala vapenhandeln ... Åtgärder för att begränsa antalet illegala vapen måste således börja med de legala.

Samma motivering har förekommit i någon form i samtliga rapporter från 2001 till 2006. RPS har överdrivit antalet vapenstölder och redovisat dem på ett vilseledande sätt. Stulna och förkomna vapen från Försvarmakten och privatpersoner buntas regelmässigt ihop. Rapporterna bygger vidare på antaganden utan uppenbart stöd, som att antalet redovisade stulna och förkomna vapen automatiskt leder till att antalet illegala vapen ökar i lika hög utsträckning. Men att ett vapen förkommit innebär inte att det nödvändigtvis är i händerna på en kriminell individ – det kan exempelvis vara borttappat i skogen i samband med jakt eller missats vid Försvarmaktens inventering. Dessutom kan det vara att vapnet helt enkelt inte existerat. Många vapen anmäls som sak-

72 Rapport POL-551-1415/05, sid 1.

73 Ibid.

74 Rapport POL-551-0305/03, sid 13, POL-551-1835/01, sid 11, POL-551-1998/04, sid 14, POL-551-1415/05, sid 15.

nade i samband med dödsbon, det kan då röra sig om vapen som sedan länge är skrotade eller sålda, men som fortfarande är registrerade på den avlidne, som av någon anledning inte strukits i vapenregistret.

Enligt rapporten uppgick antalet stulna eller förkomna vapen 2005 till 2 216.⁷⁵ Samtidigt säger forskningsstatistik att det under samma år stals omkring 250 vapen i hela landet, framförallt från fritidshus och bostäder.⁷⁶ Om man utgår från de siffrorna är skillnaden stor jämfört med det antal som redovisas av RPS.

Det är uppenbart att dessa rapporter har stort inflytande på lagstiftningen. I förarbeten till vapenlagstiftning återkommer formuleringar som är närmast identiska med de som står att läsa i rapporterna. Ett exempel är rapporten från 2001, som föreslår att en vapengarderob ska finnas för vapen som används till målskjutning. Utan särskild hänvisning till det faktiska antalet personer skriver RPS:

[m]ånga exempel finns på personer som innehar 15-20 enhandsvapen, i några fall ännu fler. RPS anser att en person inte rimligtvis kan vara aktiv i så många skyttegrenar att det motiverar innehav av ett stort antal enhandsvapen.⁷⁷

Påståendet är intressant på flera sätt. Dels sägs det inget om att det handlar om några få undantagsfall. Enligt samma rapport fanns det vid tillfället ”ca 700 000 vapeninnehavare som tillsammans innehar ca två miljoner legala skjutvapen”. Det innebär 2,85 licenser per person, vilket betyder att antalet personer som äger mer än ett eller två vapen rimligtvis är mycket få. Än mer intressant är att samma påstående nästan ordagrant dyker upp i Justitiedepartementets utredning, ”Förstärkt kontroll av vapen m.m.” (2004), som låg till grund för införandet av vapengarderob också för vapen som används till målskjutning. I utredningen beskrivs bakgrunden till förslaget på följande sätt: ”RPS anser att det finns relativt många målskyttar som har ett alltför stort antal vapen. Enligt styrelsen finns det t.ex. många exempel på målskyttar som har 15 till 20 enhandsvapen och det finns också sådana som har ännu fler.”⁷⁹ Uppenbarligen väger RPS åsikter mycket tungt för de lagförslag som lagts fram genom åren.

Ytterligare förslag som först lades fram i rapporten från 2001 för att därefter återkomma i utredningen från 2004 gäller nya regler för utlåning av skjutvapen och krav på vapenhandlartillstånd för försäljning av licensfria, effektbegränsade vapen, som exempelvis luftgevär. I rapporten från 2003 föreslogs licens för salutkanoner som laddas med gas-

75 POA 551-2228/06, sid 10.

76 Lakomaa (2012), sid 8, (stölderna från andra platser än fritidshus och bostäder ingår ej i studien, sid 3).

77 POL-551-1835/01, sid 2.

78 Ibid, sid 11.

79 Ds 2004:32, sid 71.

täta enhetspatroner och anmälningsplikt för Kronofogdemyndigheten när skjutvapen utmätts.⁸⁰ Också de förslagen kom med i promemorian ”Förstärkt kontroll av vapen m.m.”⁸¹

Rapporterna uppvisar också vad som kan beskrivas som obefogad rädsla för alla typer av automatvapen: ”Uppfinningsrikedomen för att få importera och inneha utpräglade krigsvapen, t.ex. Kalasjnikov, är stor. Motiveringar som att vapnet är pluggat, konverterat till halvautomatiskt eller är att betrakta som skrot är allmänt förekommande, allt för att förmå handläggaren att meddela tillstånd till innehav av vapnet.”⁸²

Hur kan pluggade, det vill säga vapen som gjorts varaktigt obrukbara, vara ett problem? Det är inte uppenbart vad det är RPS oroar sig för. Den som söker licens för ett obrukbart vapen planerar knappast att använda det i olagligt syfte.

RPS företrädare är vidare aktiva i media, där man driver en egen och tydlig linje. Legala vapen beskrivs som ett problem, vilket särskilt gäller vissa vapentyper. I tidningen Fokus står att läsa:

*[d]et är bekymmersamt att det finns så många enhandsvapen i Sverige, säger chefen för RPSs polisriktsektion Lars Tonneman och förklarar att dessa kräver extra sträng tillsyn eftersom de är stöldbegärliga och attraktiva för våldsbrottslingar som vill kunna dölja ett vapen när brott ska begås.*⁸³

RPS har vidare rätt att utfärda föreskrifter som inte äger lagstöd, vilket beskrivs som oproblematiskt, medan andra myndigheters invändningar uppfattas som beklagliga:

Han beklagar att polisens restriktiva hållning ibland stöter på patrull hos andra myndigheter. Inte så sällan händer det att domstolar överprövar polisens stränga bedömningar om vem som kan få licens. Och senast var det regeringen som gav polisen bakläxa för sina stränga krav på vapenförvaring hos skytteföreningar och vapenhandlare.

Lars Tonneman tycker att polisens föreskrifter har utformats på det sätt som är nödvändigt för att försäkra att vapen förvaras säkert – men nu har man alltså fått i uppdrag att se över bestämmelserna.

*– Nja, det här uppdraget är inte så angenämt, säger han.*⁸⁴

Halvautomatiska kulgevär är en annan vapentyp som RPS särskilt oroas över. Som framgår av följande uttalande i Metro:

80 POL-551-0305/03, sid 5 och 6.

81 Ds 2004:32, sid 161 och 177.

82 POA 551-2228/06, sid 6.

83 <<http://www.fokus.se/2007/04/sverige-i-vapentoppen/>>.

84 Ibid.

– Det här är otäcka vapen som kan få oerhörda konsekvenser. Det finns ingen naturlig användning för så stora magasin till halvautomatiska vapen, säger Peter Thorsell, vapenjurist på RPS.

Vidare påstår Thorsell att de halvautomatiska vapnen utan svårigheter kan byggas om till kulsprutepistoler:

– Man undrar varför någon behöver ett magasin för 100 skott när det inte ens får användas vid jakt. Den här typen av halvautomatiska vapen kan lätt byggas om till k-pistar, säger Peter Thorsell.

Artikeln nämner särskilt det halvautomatiska kulgeväret Mini 14, som tillverkas av Ruger.⁸⁵ Vapnet kan, enligt expertutlåtande från Försvarets Materielverk, inte alls med lätthet byggas om så att det kan avge helautomatisk eld, vilket gäller också för andra halvautomatiska kulgevär på marknaden.⁸⁶ Thorsell blandar dessutom ihop termerna. Till en kulsprutepistol används pistolammunition, vilket innebär att ett ombyggt gevär snarare skulle bli en automatkarbin.

Det är inte bara i intervjuer som företrädare för RPS framför sina egna åsikter. Det förekommer även att tidigare representanter uttalar sig, även efter att de inte längre arbetar för myndigheten. Claes Johansson är ett exempel på en sådan person. Johansson är intressant i flera avseenden då det tycks vara så att den nuvarande vapenexperten hos RPS, Peter Thorsell, fortfarande kommunicerar med honom när det gäller vapenfrågor.⁸⁷ I en artikel på debathemsidan Newsmill skriver Claes Johansson om de personer som han menar utgör Sveriges vapenlobby:

Sveriges Vapenägares Förbund är en ljusskygg organisation som drar till sig vapenfetischister och andra som inte bör få bära vapen.

Förbundet som Johansson beskriver som ljusskyggt är sedan många år remissinstans när det gäller vapenlagstiftning, det vill säga äger rätt att uttala sig om föreslagna lagförslag, en status man delar med exempelvis Naturskyddsföreningen, Företagarförbundet och Svenska Djurskyddsföreningen.

När Johansson talar om personer med skjutvapen som hobby använder han den nedsättande termen VÖP, kort för ”vapen-överintresserade-personer”.

Också när Johansson uttalar sig om skyttesporter är tonläget starkt ofördelaktigt:

85 <<http://www.metro.se/nyheter/breivikmagasin-till-vapen-saljs-oppet/EVHmjf!ntY8D29TxH7wU/>>.

86 Mål nr 16560-11 vid Förvaltningsdomstolen i Göteborg.

87 Enligt Peter Thorsells e-postlogg från 2013-05-23 skrev han till Claes Johansson (claes.berdil@telia.com) med ämnet ”Dom i HDF”.

Under mina år på RPS skedde det en förändring i Sverige i inställningen till vapens utseenden och vapenutövning. Till stor del är det det så kallade actionbetonade skyttet som ökar, en skytteform som närmast kan liknas vid militära och polisiära tjänsteskjutningar och som ofta går ut på att nedkämpa mål.

Här syftar Johansson troligen på det som kallas dynamiskt skytte⁸⁸, som bedrivs av IPSIC Sverige. Artikeln handlar om legala vapen, vilket innebär att de vapen som åsyftas är registrerade på individer som genomgått bakgrundskontroll, investerat i säker vapenförvaring, och varit aktiva i minst sex månader i en skytteklubb.

Enligt Johansson är också revolverar med kort pipa problematiska:

De senaste åren har det också blivit populärt med kortpipiga vapen, något som RPS varit starkt kritisk till men som Vapenägareförbundet backar upp.

Anledningen till att vapen med kort pipa beskrivs som ett problem härrör troligen från när så kallade fickvapen krävde synnerliga skäl för att licens skulle kunna utfärdas.⁸⁹

Johansson fortsätter:

Jägare och seriösa målskyttar utgör inget problem. Det är bland dem som jag kallar VÖP – vapen-överintresserade-personer – problemen finns.

Johansson hänvisar inte till några rättsfall eller statistik, och det är oklart vilka problem det gäller. Det tycks emellertid som om han syftar på personer som valt att överklaga beslut från polismyndigheternas tillståndsenheter:

I Sverige har vi en viss kategori människor som fått avslag på ansökan eller fått licensen återkallad. Dessa personer söker sig inte sällan till Sveriges Vapenägares Förbund där de får stöd. RPS beskylls i dessa sammanhang för att inte tillämpa lagen.⁹⁰

Misstanken ligger nära till hands att Claes Johansson helt enkelt inte uppskattar när någon opponerar sig mot hur polisen väljer att tolka och tillämpa lagen.

Enligt Expressen påstår Rikspolisstyrelsen vidare att det finns ett samband mellan skytteföreningar och kriminalitet:

88 Dynamiskt skytte där man skjuter på måltavlor på okända avstånd och försöker göra det på så kort tid som möjligt.

89 Vapenkungörelsen 1934, 22 juni, § 6.

90 <<http://www.newsmill.se/node/1410>>.

RPS [har] uppmärksammat flera avarter av organiserat skytte där verksamheten glorifierar skjutvapen och lockar till våld mot människor. Risken finns, anser RPS, att det drar till sig personer som inte ser skytte som en idrott utan snarare som uttryck för makt och ett led i kriminalitet.

I samma artikel uttalar sig Statens kriminaltekniska laboratorium, SKL, i liknande termer:

De etiska kraven ska bland annat gälla måltavlornas utformning. Sammanslutningar som använder sig av tavlor som är rasistiska, sexistiska eller föreställer barn kommer inte att få tillstånd till skjutvapen. Inte heller klubbar som använder levande eller döda djur som mål kommer att godkännas. Utredaren – chefen för Statens kriminaltekniska laboratorium (SKL) Olof Egerstedt – vill dock inte förbjuda allt målskytte med måltavlor som har mänskliga drag. Till exempel anses frivilligorganisationer inom försvaret kunna ha ett berättigat behov att träna målskytte mot människoliknande mål.

Statens kriminaltekniska laboratorium anser liksom RPS att det dynamiska skyttet är ett problem och beskriver det i tveksamma termer:

Det Egerstedt vill sätta stopp för är sammanslutningar där privatpersoner ägnar sig åt vad som närmast kan liknas vid polisiära och militära tjänsteskytningar. Moment med realistiska överfallsscener där skytten ska bekämpa en motståndare i form av människoliknande figurer kan inte betraktas som vedertaget målskytte, anser utredningen. Den föreslår också att en enskild målskytt måste vara med i en godkänd skyttesammanslutning för att kunna få vapenlicens.⁹¹

Det är oklart om dessa åsikter tillhör SKL eller RPS, men uttalandet är nästan ord för ord detsamma som i Johanssons debattartikel. Några exempel på skytte som bedrivs mot levande eller döda djur eller måltavlor som föreställer barn finns inte. Det förekommer att skytteorganisationer inom ramen för frivilliga försvarsorganisationer skjuter mot måltavlor föreställande soldater, men det är knappast kontroversiellt. Inte heller att jägare övar mot tavlor som föreställer de djur som de annars jagar.

Det framgår tydligt att RPS utgår i sina bedömningar från en negativ syn på civilt, legalt vapenägande. Man driver en linje som konsekvent går i riktning mot skärpningar av lagen, oavsett om förslagen har visats påverka den illegala vapenanvändningen. RPS rapporterar till regeringen väcker frågor om myndighetens opartiskhet och vederhäftighet. Man gör vidare bedömningen att myndigheten kan upprätta sina egna reg-

ler, exempelvis som i fallet med vapenförvaringen, utan explicit stöd i vapenlagen.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR

Den 1 juli 1974 trädde Sveriges första vapenlag, 1973:1176 (VL), i kraft. Lagen ersatte äldre föreskrifter i vapenförordningen (1949:349) och vapenkungörelsens anvisningar till vapenförordningen. Lagen kom till efter en remissrunda för en promemoria (DsJu 1968:13) från Justitiedepartementet, med syfte att omarbета den då gällande lagstiftningen.

När Justitiedepartementet tagit del av remissvaren omarbetades promemorian till en proposition om införandet av en vapenlag. Den nya ordningen innebar att vapenlagen reglerade skjutvapen på ett övergripande plan medan vapenförordningen var mer detaljinriktad. När den första statliga vapenutredningen presenterade sitt slutbetänkande "Översyn av vapenlagstiftningen" i SOU 1989:44, hade lagen redan hunnit ändras tolv gånger.⁹² Utredningen leddes av professorn i kriminologi, Leif GW Persson.⁹³

Enligt prop 1973:166 är syftet med vapenförordningen att "hindra missbruk av skjutvapen".⁹⁴ Kommittédirektivet för 1987 års vapenutredning beskriver förändringarna av vapenlagstiftningen "som ett led i kampen mot våldsbrottsligheten". Lagen ska även förhindra att vapen och ammunition kommer i orätta händer eller används i brottsliga sammanhang.⁹⁵

De uttalade målen medför ett antal rimliga åtgärder. 1987 års vapenutredning föreslår skärpningar av vapenförvaringen samt att ammunition endast får köpas i kaliber som motsvarar köparens vapenlicens.⁹⁶

Därefter följer en drastisk förändring av utredningens utpekade syften. Det slås fast att ett högt civilt vapenägande i sig är ett problem. Utredningen pekar på USA, och hävdar – utan att nämna absoluta tal – att 50 procent av landets mord och dråp utförs med skjutvapen, medan motsvarande siffra för Sverige är 10 procent. Det fastslås att "[d]et finns ett klart påvisbart samband mellan våldsbrottnivån och den totala vapenmängden"⁹⁷, dock utan hänvisning till någon omfattande empiri eller analys.

Förskjutningen får till följd att förslagen därmed inriktas på att begränsa den mängd vapen som ägs av privatpersoner. Utredningens mest radikala förslag blev att begränsa vapeninnehav för nyblivna jägare till två jaktvapen.⁹⁸ Förslaget kan ha påverkats av den mycket restriktiva hållning vid tillståndsgivning för innehav av vapen för jakt, som några

92 SOU 1989:44, sid 66–68.

93 Utdrag Departementsprotokoll 1987-07-20 87-2022 § 173 KY-3979 vol 1.

94 Prop 1973:166, sid 20.

95 Dir 1987:34.

96 SOU 1989:44, sid 15–18.

97 Ibid, sid 72.

98 Ibid, sid 12.

av länsstyrelserna uppvisade före 1973 års vapenlag, något som också visas i den utredning från Justitiedepartementet som ledde fram till lagen. Gevär i kaliber .22 lr (oftast kallade salongsgevär) ansågs olämpliga för jakt och beviljades endast för målskjutningsändamål. Vissa län krävde att den som sökte tillstånd för hagelgevär och studsare hade antingen egen jaktmark eller fast arrende; det förekom också krav på att marken hade viss storlek.⁹⁹

Utredningen motiverar sin restriktiva hållning med att hävda att det är "[e]tt oroande tecken i tiden ... att antalet vapen i Sverige under senare år ökat snabbare än tidigare". Vidare menar den att det är "väsentligt för samhället i stort" att "mängden vapen inte tillåts växa okontrollerat", eftersom det "[f]inns ett direkt samband mellan graden av vapenkontroll och det mått av rättstrygghet som vi kan erbjuda medborgarna".

Problembeskrivningen motsägs emellertid av både utredningen och dess insamlade underlag. I utredningens kommittéarkiv återfinns två enkäter som gått ut till samtliga polismyndigheter. Den ena enkäten syftade till att samla in information för att, som det uttrycks, "göra vissa statistiska beräkningar" för vilka utredaren behöver "en mer exakt uppgift om antalet licensgivna vapen i landet".¹⁰⁰ Resultatet var att man någorlunda exakt kunde fastställa antalet licenser till 2 100 000, vilket innebar att varje licensinnehavare hade i genomsnitt 2,58 licenser.¹⁰¹ Siffran motsäger påståendet att vapenägare typiskt äger många vapen. Förslaget att begränsa antalet vapen som nya jägare kan införskaffa till två tycks därmed tämligen verkningslöst – jägare verkar köpa det antal vapen de har råd med och behöver.

Slutsatsen är att utredningen tycks oro sig för gruppen legala vapenägare, eller snarare deras vapeninnehav. Utöver det tycks viss oro råda gällande det som kallas för särskilt farliga vapen. I slutbetänkandet nämns halvautomatiska jaktvapen, som beskrivs som särskilt farliga på grund av dess stora eldkraft och att de, enligt Pettersson, är lätta att "manipulera" för att avge automateld (ett liknade resonemang förekommer i den nuvarande utredningens slutbetänkande).¹⁰² I kommittéarkivet för 1987 års vapenutredning går det inte att finna något underlag som stödjer detta påstående, troligen kan det härledas till professor Leif GW Perssons personliga åsikt.¹⁰³

Den andra gruppen särskilt farliga vapen som nämns är enhandsvapen som pistoler och revolverar.¹⁰⁴

Den tredje gruppen består i de särskilt farliga vapen som ingår i enkätundersökningen "Förfrågan om utfärdade vapentillstånd för bl.a.

⁹⁹ Justitiedepartementet, konselj 1973-09-28 ärende 46 arkiv 3522.

¹⁰⁰ YK-3979 vol 5, dnr 9580.

¹⁰¹ Ibid, dnr 33-89.

¹⁰² SOU 1989:44, sid 116.

¹⁰³ <<http://www.jaktojagare.se/succe-bland-civila-skyttar>>.

¹⁰⁴ SOU 1989:44, sid 100.

helautomatiska skjutvapen”, som även den gått till samtliga polismyndigheter.

I enkäten listas granatkastare, luftvärnspjäser, övriga större vapen och helautomatiska vapen. Forskning eller annat underlag för utredningens påståenden om vad som är särskilt farliga vapen saknas i utredningens kommittéarkivs handlingar.¹⁰⁵ En möjlighet är att saken diskuterats under något av de tjugotvå protokollförda möten som enmansutredaren Pettersson haft med olika experter¹⁰⁶, men i sådana fall framgår det inte av protokollen.¹⁰⁷

Experterna kommer nästan uteslutande från domstolsväsendet och polisen. Undantaget är professorn i kriminologi, Per-Olof Wikström, som står för den akademiska forskning som utredningen tagit del av, studien ”Utvecklingen av vapenanvändning vid våldsbrott 1970–1987 – särskilt skjutvapen”. Studien presenteras som en bilaga i slutbetänkandet.¹⁰⁸ (Mer om Wikströms forskning i avsnittet ”Vapenbrott och illegala vapen i Sverige”.)

I samband med Sveriges inträde i EG tillsattes en ny utredning med huvudsyftet att anpassa lagstiftningen till EG:s vapendirektiv. Till särskild utredare utsågs justitierådet Jan Heuman¹⁰⁹, med Catarina Walldén¹¹⁰ som sekreterare. Återigen kom experterna från polisen och domstolsväsendet¹¹¹, med språkexperten Gertrud Berglund¹¹² som undantag.

I direktivet för utredningen ingick att genomföra språkliga förändringar av lagen, samt utreda paintballvapen och lasersikten.¹¹³ Utredningen fann att paintballvapen inte krävde någon reglering, men att dessa två kategorier blir föremål för extra utredningar är i sig talande. Utgångspunkten tycks vara att lasersikten (liksom ljuddämpare) upplevs göra vapen farligare. I motion Ju801 föreslogs tillståndsplikt på just lasersikten och ljuddämpare. Utredningen sammanfattar diskussionen:

[I]aser har allmänt antagits vara siktmedel vid flera uppmärksammade våldsbrott riktade mot personer med utländsk härkomst som nyligen inträffat i Stockholmstrakten. Det har emellertid vid våra underhandskontakter med olika myndigheter och RPS (Per-Åke!!)¹¹⁴ inte framkommit något som tyder på att förekomsten av lasersikten i andra fall

105 KY-3979, vol 1–9.

106 Experterna som förekommit på sammanträdena är: Ulf Berg (kansliråd), Claes Kring (hovrättsassessor), Sven-Bruno Nordenström (polisintendent), Stig Jansson (överåklagare), Per-Olof Wikström (fil dr) och Åke Åkbrink (förste fysiker SKL) enligt utdrag ur Departementsprotokoll 1987-11-24 87-3332 § 279 KY-3979 vol 1.

107 KY-3979, vol 1, protokoll 1 (1987-09-16) till 22 (1989-06-07).

108 SOU 1989:44, sid 315.

109 Utdrag Departementsprotokoll 1993-03-22 93-1208 § 80.

110 Utdrag Departementsprotokoll 1993-03-24 93-1249 § 83.

111 Hovrättsassessor Anders Perklev och polisintendent Per-Åke Wiberg.

112 Utdrag Departementsprotokoll 1993-04-01 93-1415 § 102.

113 Kommittédirektiv 1993:12.

114 Fetstilen och parentesen syftar på att informationen från RPS kommer från utredningens expert polisintendent Per-Åke Wiberg.

skulle ha vållat några problem som gör att lagstiftningsåtgärder är påkallade. Lasersikten har såvitt är känt inte tidigare använts vid någon våldsbrottslighet i Sverige. Det finns därför enligt vår uppfattning för närvarande inte anledning att göra innehav av lasersikten föremål för tillståndsprövning.¹¹⁵

Utredningen poängterar att ett enstaka fall inte kan ligga till grund för lagstiftning, men när utredningen presenterade sitt förslag i SOU 1994:4 valde man icke desto mindre att föreslå att de skulle beläggas med tillstånd. Trots vad som sagts i utredningens arbetsmaterial skriver man att:

[e]mellertid råder enligt vår uppfattning ingen tvekan om att lasersikten skulle kunna användas vid allvarlig brottslighet och att därför samhällets uppmärksamhet är påkallad. Behov av lasersikten på skjutvapen kan endast föreligga under mycket speciella förhållanden. Därför är det enligt vår uppfattning befogat att låta lasersikten omfattas av vapenlagens regler och således bli föremål för tillståndsplikt.¹¹⁶

En tydlig och svärförklarlig helomvändning i frågan. De handlingar som finns i kommittéarkivet ger inget svar, men det är möjligt att det förekommit ett medialt tryck mot politiker, som i sin tur kan ha påverkat utredningen, som sammanföll med när den så kallade Lasermanen terroriserade Stockholm. Förslaget gick däremot inte igenom och lasersikten omfattas inte av vapenlagen.¹¹⁷

Forskning av det slag som genomfördes för 1987 års vapenutredning bidrog inte till utredningen som blev färdig 1994, inte heller tog man del av existerande nationell eller internationell forskning om vapen och vapenbrottslighet. Skillnaden kan förklaras med att huvuddelen av kommitténs uppgift var att anpassa svensk lag till EG.

Trots att en stor statlig utredning av vapenlagstiftningen genomförts 1987–1989 tillsattes en ny utredning 1995. Enligt kommittédirektivet framgår att:

[e]n särskild utredare skall göra en genomgripande översyn av vapenlagstiftningen med inriktning på att förebygga våldsbrott. Utredningsuppdraget ingår som ett led i en bred satsning mot våldet i samhället där ett av målen är att skapa ett samhälle där endast legal hantering av vapen förekommer.¹¹⁸

Utredningen liknar på många sätt 1987 års utredning. Exempelvis kommer experterna som konsulterats från samma myndigheter som

115 Vapenlagsutredningen, vol. 1, 4 Vissa andra frågor 1993-09-22, sid 6–7.

116 SOU 1994:4, sid 100.

117 Vapenlag (1996:67) 1 kap 3 §.

118 Kommittédirektiv 1995:39.

vid den tidigare utredningen. Under arbetets gång genomfördes 15 protokollförda möten mellan utredningens särskilde utredare Dan Fernqvist¹¹⁹ och utredningens sekreterare Eva-Charlotte Salvall¹²⁰, samt ett antal ytterligare, förordnade experter: polisintendenterna Bjarne Lundin och Sven-Bruno Nordenström, hovrättsassessor Anders Perklev och chefsåklagare Dan Sigge.¹²¹ Liksom vid 1987 års vapenutredning är protokollen kortfattade vilket gör det svårt att utläsa hur diskussionerna gått. Värt att notera är att illegala vapen diskuteras först på det trettonde mötet, då under punkten, ”§ 3 Arbetsmaterial avseende följande avsnitt diskuteras, ... c) illegala vapen”.¹²² Sannolikt gällde detta de avsnitt som berör illegala vapen i SOU 1998:44, snarare än de direkta problemen med illegala vapen.

Liksom vid 1987 års vapenutredning låg utredningens fokus snarare på legala vapenägare än på illegala vapen. Exempelvis uttryckte utredaren stöd för den brittiska lagstiftningen som förbjöd pistoler: ”[u]tredningen uttalar också att den inte skulle ha några principiella invändningar mot en sådan ordning som nu har genomförts i Storbritannien.”¹²³

Intressant i sammanhanget är korrespondens mellan utredningens sekreterare och Kate Broadhurst, brittisk forskare som studerat vapenlagstiftning och dess effekter både i hemlandet och i övriga Europa. I ett svar till Kate Broadhurst skriver Eva-Charlotte Salvall: ”We are particularly interested in recent British efforts regarding gun control, and the outcome of banning handguns. As I understand it the new government might even come up with a stricter law?”¹²⁴

Broadhurst har sänt handlingar till den svenska utredningen, som huvudsakligen gäller lagförslag, lagtexter och rapporter från brittiska myndigheter. Bland dessa återfinns en utskrift från en rysk hemsida om vapen och rysk vapenlag, samt ett dokument som tycks komma från ett möte som den brittiska forskargruppen varit på i Australien. Av dokumentet framgår att en av forskarna i gruppen har en generell, negativ inställning till vapen, exempelvis beskrivs lagarna på Nya Zeeland, de liberalaste bland Samväldets nationer, i tydligt negativa termer.¹²⁵

I övrigt har man hämtat information främst från polismyndigheter i form av enkäter. En sådan enkät syftade till att utvärdera 1996 års vapenlag (resultatet av 1993 års vapenutredning) i avseende på hur handläggare på respektive tillståndsmyndighet upplevde lagens tillämplighet för vapenlicenser och vapenhandlartillstånd. Däremot ställdes

119 Utdrag Departementsprotokoll 1995-05-05 JU 95/1968 § 211 Aktnbil 2 KY-4831 vol 8.

120 Utdrag Departementsprotokoll 1995-06-12 JU 95/2430 § 248 Aktnbil 3 KY-4831 vol 8.

121 Utdrag Departementsprotokoll 1995-06-16 JU 95/2519 § 256 Aktnbil 4 KY-4831 vol 8.

122 Ju 1995:04 Protokoll 1997-10-15 Aktnbil 595. YK-4831 vol 1.

123 SOU 1998:44, sid 13.

124 1995 års vapenutredning, kartong 7 brev daterat 1997-06-04.

125 Ibid Aktnbil 503 Comparison of Commonwealth gun laws, guns in New Zealand, av Philip Alpers.

inga frågor om huruvida lagen bidragit till minskad brottslighet med skjutvapen.¹²⁶

I utredningens direktiv ingick även att studera andra länders lagstiftning. Flest handlingar av den typen beskriver de brittiska reglerna, därefter kommer de nordiska länderna. Utvärderingar av respektive lands lagstiftning och dess eventuella effekt på brottsligheten saknas. Enligt kommittédirektivet var målet med informationsinsamlingen att ”sammanställa ett allsidigt faktamaterial, bl.a. vad gäller tillämpningen av vapenlagstiftningen”, att ligga till grund för utredarens överväganden: ”Därmed bör resultatet av utredningens arbete även på längre sikt kunna tjäna som ett kvalificerat underlag för regeringens ställningstagande i olika frågor på vapenlagstiftningens område. Ett sådant underlag kan också bidra till en mer saklig debatt om vapenlagstiftningens utformning i framtiden och leda fram till lösningar som kan få en bred anslutning bland de olika intressegrupperna på området.”¹²⁷

Materialet som finns bevarat i utredningens kommittéarkiv är relativt snävt och utgör knappast någon god grund för de ”lämpliga överväganden” som kommittédirektivet efterfrågar.

Förvaringskraven för skjutvapen skärptes efter 1987 års vapenutredning, men nu valde man att ta ytterligare steg. Det lades krav på att vapen ska förvaras i säkerhetsskåp med lägsta stöldskyddsklassning SS3492, vilket trädde i kraft sommaren 2002. Som stöd för förslaget finns en detaljerad sammanställning över antalet stulna och förkomna vapen – sammanlagt 246 civila vapen – under första halvåret 1996. Siffran inkluderar både pluggade och inkompleta vapen, samt licensfria antika vapen, varför siffran för brukbara vapen är lägre; hur mycket lägre går inte att avgöra utan tillgång till själva polisanmälningarna. Antalet ligger mycket nära de 549 vapen som, enligt 1987 års vapenutredning, stals under 1988 från bostadshus och fritidshus.¹²⁸

Summerar man utredningens kategorier uppgår antalet stulna/förkomna vapen till 475, vilket inkluderar militära vapen och vapen som anmälts förkomna från dödsbon. Att dra slutsatser från ett så begränsat underlag är mycket svårt. Man har brutit ner siffran över civila vapen efter hur de förvarats vid stölderna, men återigen är perioden för kort för att några trender ska kunna utläsas.

Utöver den mer detaljerade sammanställningen för stölder under första halvåret 1996, finns också en sammanställning för perioden 1990 till 1996, men i den går det inte att utläsa om vapnen varit kompletta eller brukbara. Även hemvärnsvapen och vapen stulna från militären och andra myndigheter finns med i sammanställningen. Här sägs inget om hur vapnen varit förvarade eller hur stölderna utförts, utan

126 YK-4836, vol 5 och 6.

127 Kommittédirektiv 1995:39.

128 SOU 1989:44, sid 182, summa av 497 som stulits från bostadshus och 52 från fritidshus.

endast platsen från vilken vapnet eller vapnen stulits, exempelvis stöld från bostad, vapenhandlare, militärförråd. För att utvärdera effekten av tidigare regleringar hade det behövt göras en större studie över en längre tidsperiod.¹²⁹ Också en sådan studie kan dock enbart uttala sig om hur många vapen som stulits och på vilket sätt stölderna utförts, men inte hur stulna legala och civila skjutvapen påverkar brottsligheten. Därmed utgör den typen av sammanställning ett svagt underlag för beslut om skärpta förvaringskrav för vapen. För det krävs en omfattande studie liknande den som genomfördes i samband med 1987 års vapenutredning, då man studerade vapen som används vid brott och deras ursprung.

Utöver återkommande fokus på antalet vapen märks en oro för vissa skytteformer. Utredningen från 1993 kom fram till att paintball inte utgjorde något problem. 1987 skrevs det om ”combat skytte”, eller praktiskt skytte, och det tycks finnas en oro för att denna sport kan fungera som träningsform för kriminella; verksamheten granskades senare vid EM i praktiskt skytte på Gotland 1995. I en promemoria från Polismyndigheten Gotland, som utredningen tagit del av, framgår att tävlingen givit ett positivt intryck. Promemorian avslutas:

[d]et praktiska skyttet kan råka i vanrykte om alla som leker tillämpat skytte börjar påstå att de tränar praktiskt skytte. Därför är det mycket viktigt att det praktiska skyttet accepteras så att deras reglemente och kompetens- och säkerhetsfordringar får officiell sanktion. Först då kan man skilja agnarna från vetet och det praktiska skyttet får en ”fair” chans.¹³⁰

Utredningarnas förslag fokuserar på vapen snarare än vapenägare, och inriktar sig på problemet med de som använder vapen för att begå brott. Forskningsgrunden är svag och experterna som används kommer från RPS, som erbjuder en partsinlaga snarare än en myndighets neutrala analyser och observationer. Utredningarna syftar till att skärpa reglerna för legalt vapenägande, endast en liten del behandlar illegala vapen. Målet tycks vara att minska den totala mängden legala vapen i Sverige.

Slutsatsen i 1995 års vapenutredning är tydlig:

[u]tredningen har i alla sina allmänna utgångspunkter konstaterat att lagtekniska förändringar av vapenlagstiftningen inte är något särskilt effektivt instrument för att hindra eller ens minska våldsbrottslighet.¹³¹

129 Uppgifter från speciella vapenregistret, vol 8 YK-4831 Akt bil 571.

130 Promemoria angående praktiskt skytte. Aktbil 548 YK4831.

131 SOU 1998:44, sid 13.

POLITISK DEBATT OM VAPENÄGANDE

Vapenlagstiftning är ingen stor politisk fråga i Sverige¹³², och diskuteras, som denna visat, sällan i pressen. Under åren har det emellertid lagts ett antal riksdagsmotioner som rör vapenlagstiftning, som tyder på att legalt civilt vapenäganande i sig sällan uppfattas som ett problem. Fokus ligger på illegala vapen, även om det finns undantag. Centerpartiets samtliga motioner i ämnet har en förvånansvärt kritisk hållning till vissa skyttegrenar. De är alla skrivna av Jörgen Johansson, med Claes Västerteg (C) som medförfattare vid ett tillfälle. Utan hänvisning till forskning eller andra källor sägs det i en motion:

Utifrån samhällets synvinkel måste allt göras för att motverka att våld förekommer. Det grova våldet i form av tillhyggen och vapen måste stävjas redan vid källan. Gamla kännemärken som att aldrig sikta på en medmänniska tillhör i dag en förgången tid. Alltifrån glorifiering av vapen, paintballscenarier till ”skytteföreningar” där privatister utför kommandoaktioner som mer är att likna vid militär- och polisutbildning. Allt utifrån ett ”Ramboförhållande” där våldet, med vapen inblandade, glamouriseras.

Motionen säger vidare: ”Som dessa föreningar bedrivs i dag tenderar det, under täckmanteln av ett ’dynamiskt skytte’, att bli en form av legaliserad terroristutbildning som starkt kan ifrågasättas. De vapen som används är ofta mycket grovkalibriga och har knappast förankring i sin användning inom ett seriöst skytte.”¹³³

En sådan beskrivning av dynamiskt skytte liknar den som förekommit i offentliga utredningar och material från RPS (se kapitlet ”Var kommer rädslan ifrån”). I en senare motion av Jörgen Johansson sägs:

Beträffande enskilda som vill målskjuta med extrema krigsvapen av halvautomattyp, trots att det inte finns något civilt organiserat skytte med sådana vapen i Sverige, bör särskilda bestämmelser utformas. Exempel på sådana vapen är kalasjnikov, amerikanska M16, AR15 polisens Mp5 mm. Detsamma gäller korta magnumpistoler som har en pipa som kan vara så kort som ett par centimeter och som säljs i USA under benämningen självskyddsvapen.¹³⁴

Här gör Johansson det vanliga misstaget att kalla civila halvautomatiska gevär som AR15 för ett ”extremt krigsvapen”, och att kalla automatkarbiner som M16 och k-pistar som MP5, som kan avge helautomatisk eld, för halvautomater.

¹³² Antalet motioner/parti för perioden 2000-01-01 till 2013-10-10 där vapenlagstiftning berörs: S 16, M 27, MP 1, FP 7, C 3, SD 1, V 4 och KD 8.

¹³³ Johansson & Västerteg, Motion 2003/04:Ju405 Vapen.

¹³⁴ Johansson, J, Motion 2009/10:Ju320 Översyn av vapenlagstiftningen.

Också från vänsterpartister riktas kritik mot halvautomatiska gevär och tillhörande magasin. I en motion från 2011 står det: ”Genom att koppla ett magasin med hög kapacitet kan ett vapen avsett för jakt förvandlas till något helt annat än det var avsett för vilket kan leda till förödande effekter. ... Vänsterpartiet anser ... att det är nödvändigt att se över föreskrifter och lagstiftningen ytterligare när det gäller halvautomatiska kulvapen. Vi menar att sådana vapen dels har sämre precision och kvalitet vilket kan leda till onödigt lidande för de djur som jagas.”¹³⁵

Det framgår inte hur vapen av dålig kvalitet och med sämre precision kan få ”förödande effekter” om ett magasin som rymmer mer än fem patroner stoppas i vapnet. I motionen hänvisas inte till några källor för dessa påståenden.

Vapenbrott och illegala vapen i Sverige

VAPENBROTT

Studier beträffande vapenbrott i Sverige är inte alltid vetenskapliga till sin karaktär. Som tidigare nämnts gjordes en studie i samband med 1987 års vapenutredning, men den var mer statistisk till karaktären och gällde antalet anmälda brott; den diskuterar hur vapenbrottsligheten ser ut. Dessutom har både RPS och Brottsförebyggande rådet (Brå) gett ut rapporter och skrivelser i ämnet. Den mest detaljerade undersökningen på området är Björn Hagelins, "Skjutvapen använda i brott i Sverige 2000–2010".

Bilden som framträder är tämligen samstämmig.

Brå sammanställer varje år statistik över hur många brott som anmäls respektive lagförs. Data hämtas från det ärenderegistrerings-system som används av polis, tull, åklagare och Ekobrottsmyndigheten. I statistiken syns en svag ökning av antalet anmälda brott mot vapenlagen, från 4 260 anmälningar 2002, till 4 839 anmälningar 2011, en ökning med 12 procent. Under samma period ökade befolkningen med 6 procent¹³⁶, vilket innebär att antalet anmälda brott mot vapenlagen i förhållande till folkmängden är ännu mindre. "Brott mot vapenlagen" omfattar en mängd olika former av brott, exempelvis olaga överlåtelse, olaga utlåning och olaga innehav av ammunition och vapen.

När det gäller olaga innehav av k-pist/pistol och jaktvapen har antalet anmälningar minskat från 2 538 till 2 062 under samma period. Brå sammanför pistoler och kulsprutepistoler i samma kategori, vilket gör det lätt att överskatta användningen av helautomatiska vapen. Anmälda brott mot vapenlagen utgör en mycket liten del av den totala mängden anmälda brott. År 2011 inkom totalt 1,42 miljoner anmälningar.

KRIMINELLAS VAPEN

Halvautomatiska pistoler är den helt dominerande vapentypen bland kriminella. Bland de vapen som användes vid mord, dråp och bankrån 2000–2010 var 51 procent pistoler¹³⁷, främst från Östeuropa.¹³⁸ Enskilda märken dominerar¹³⁹, men kriminella använder sig av alla möjliga

¹³⁶ Uträknat från statistik från SCB:

<http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____273426.aspx>.

¹³⁷ Hagelin (2012), "Skjutvapen använda i brott i Sverige 2000–2010", sid 9.

¹³⁸ Ekström et al (2012), sid 97, 133, 168.

¹³⁹ Vanliga typer och fabrikat är: Česká zbrojovka a.s. (förkortas CZ), ett tjeckiskt företag som tillverkat militära och civila vapen sedan 1936. De kan vara av en mängd olika modeller och kalibrar, exempelvis 6,35 och 9 mm. Andra vanliga typer är Makarov och Tokarev TT-30 i kalibrarna 9 mm Makarov respektive 7,62 mm Tokarev. Båda dessa pistoler har sitt ursprung i Sovjetunionen och introducerades på 1930- respektive 1950-talen. Värt att notera är att den vanliga kalibern 9 mm parabellum (9 x 19 mm) som används av Försvarsmakten och polisen samt i sportskyttesammanhang inte passar i pistoler avsedda för 9 mm Makarov, då dessa har en kortare hylsa (9 x 18 mm). 7,62 Tokarev är likadan som 7,62 mauser men är kraftigare laddad så Tokarev pistoler kan skjuta båda typerna. Källor: Boothroyd (1988); Hagelin (2012), sid 18.

pistoler, där ovanliga märken betraktas som statussymboler, exempelvis Glock och Smith & Wesson.¹⁴⁰ Det förekommer att media rapporterar om automatvapen i samband med uppmärksammade rån, men oftast rör det sig om attrapper, vanligtvis så kallade soft airguns (exempelvis vid det uppmärksammade guldsmedsrånet i Södertälje, där en av förövaren sköts till döds av polisen, och den förmodade AK-47:an visade sig vara en kopia).¹⁴¹

Av de riktiga automatvapen som förekommer syns främst den sovjetiska automatkarbinen AK-47 och den tjeckiska kulsprutepistolen Scorpion. Antalet beslag av automatvapen har varit mycket lågt – mellan 20 och 48 – under första decenniet av 2000-talet.¹⁴² Svenska militära vapen förekommer, men är i dag mycket ovanliga och har minskat sedan 1990-talet, då det var vanligare att de stals från militära förråd.¹⁴³ Stölder av automatvapen från civila vapenägare är i princip obefintligt, endast en kulsprutepistol, av typ m/45, stals under åren 2003–2010 från en sportskytt.¹⁴⁴

Hagelgevär, särskilt avsågade, förknippas ofta med brottslighet, men är mer ovanliga i dag. Under perioden 2000–2010 användes hagelgevär vid 21 procent av alla mord/dråp. Minskningen bekräftas av det kraftigt minskade antalet beslag av hagelgevär och kulgevär under 2003–2010, som sjönk från 550 till under 200.¹⁴⁵

Andra vapentyper, som revolverar och kulgevär, är mycket ovanliga bland kriminella och jaktgevär förekommer nästan aldrig.¹⁴⁶ Mellan 2003 och 2010 stals 1 010 gevär från legala ägare, men de tycks inte ha hamnat i kriminella kretsar.¹⁴⁷ Under första decenniet av 2000-talet användes inget kulgevär vid något bankrån, och revolverar förekom bara vid 3 procent av bankrånen under perioden. Vid mord och dråp under samma period användes revolver vid 5 procent av fallen och kulgevär vid 7 procent.¹⁴⁸ RPS har konstaterat att ”dessa vapen inte är speciellt attraktiva i kriminella kretsar”.¹⁴⁹

Att pistoler dominerar är inte särskilt konstigt, tillgången på pistoler är betydligt större än på automatvapen. Vapentypen är också relativt liten, lätt att dölja, och väger inte mycket jämfört med automatkarbiner och kulsprutepistoler. Vid bankrån är inte heller eldkraft viktigt, målet är att ta sig därifrån med pengarna, och vapen som kan avge helautomatisk eld förbrukar en stor mängd ammunition. De två vanligaste automatvapnen bland kriminella, AK-47 och Scorpion, har

140 Ekström et al (2012), sid 133.

141 <<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5401571>>.

142 SOU 2013:7, sid 191.

143 Ekström et al (2012), sid 133.

144 Lakomaa (2012), sid 6–7.

145 SOU 2013:7, sid 69.

146 Ekström (2012), sid 133.

147 Lakomaa (2012), sid 6.

148 Hagelin (2012), sid 8.

149 POL-551-1415/05, sid 13.

en eldhastighet på 600 skott/min¹⁵⁰ respektive 850 skott/min¹⁵¹, medan standardmagasinen endast rymmer 30 respektive 20 patroner.

Ammunitionstillgången är generellt ett problem för kriminella, vilket också innebär att de sällan har möjlighet att öva med sina vapen. I samband med beslag av vapen tas oftast mycket små mängder ammunition och i många fall passar inte ammunitionen till de vapen som ingår i samma beslag.

VAR KOMMER KRIMINELLAS VAPEN IFRÅN?

Någon storskalig smuggling tycks inte förekom, inte heller någon större inhemsk illegal tillverkning. Snarare smugglar olika kriminella nätverk in små mängder vapen för att täcka sina egna behov. Det tycks inte heller finnas stora pengar i omlopp på marknaden för illegala vapen. Enligt RPS rapport från 1993 om illegala vapen låg priserna mellan 200 och 1 500 kronor för gevär, pistoler och revolverar. Automatvapen varierade kraftigt i pris, från 500 till 15 000 kronor, med ett genomsnittligt pris på 6 000 kronor.¹⁵²

I och med Jugoslaviens upplösning och kommunistregimens fall i Albanien i början av 1990-talet kom stora mängder vapen på drift. Från dessa områden har det varit vanligt att vapen smugglats av individer eller kriminella grupperingar. Enligt Brå sker det ”en omfattande myrtrafik”, med personer som tar in enstaka vapen, dessutom en organiserad smuggling genom flera olika nätverk med kontakter i forna Jugoslavien.¹⁵³ Vid sidan om smuglingen finns redan ett stort antal illegala vapen i Sverige – hur många är svårt att bedöma. Illegala vapen begränsas inte heller till yrkeskriminella kretsar, de tre senaste vapenamnestierna har visat att det finns en hel del vapen hos laglydiga medborgare. Det rör sig då ofta om vapen som är mycket gamla och inte sällan obrukbara.¹⁵⁴

LITET MEN ALLVARLIGT PROBLEM

Rapporteringen om skjutningar och mord med skjutvapen uppmärksammas ofta stort av media, men hur vanliga är den sortens brott? För mord, dråp och bankrån, samt förberedelser till dessa brott, finns relativt god data. Under perioden 2000 till 2010 begicks totalt 117 brott med riktiga skjutvapen i dessa kategorier. Bankrån utgjorde 43 procent, övriga 57 procent bestod i mord eller dråp. Antalet fall där riktiga vapen använts är betydligt lägre än det totala antalet anmälningar i dessa brottkategorier. Under ovan nämnda period anmäldes 971 mord, dråp och bankrån, samt förberedelser till dessa brott – av dem gick 325

150 <<http://en.wikipedia.org/wiki/AK-47>>.

151 <http://en.wikipedia.org/wiki/%C5%Aokorpion_vz._61>.

152 Eriksson & Pettersson (1995), sid 101.

153 Ekström et al (2012), sid 132–133.

154 Regeringens proposition 2006/07:20, sid 7.

vidare till åtal. I 291 fall förekom skjutvapen eller skjutvapensrepliker, attrapper, soft airguns och så vidare. Med andra ord användes riktiga skjutvapen i mindre än hälften av de brott som lett till åtal.¹⁵⁵ Felkodningar och användning av falska vapen gör det vanskligt att använda antalet polisanmälningar som indikation på hur ofta ett visst brott förekommer. Brå är medvetet om problemet, vilket också nämns i rådets två senaste vapenutredningar. Det är sannolikt att brott begångna med riktiga skjutvapen är lägre än vad antalet anmälningar indikerar.

LEDER STORT CIVILT VAPENÄGANDE TILL FLER VAPENBROTT?

I samband med 1987 års vapenutredning gjorde docent Per-Olof Wikström studien ”Utvecklingen av vapenanvändning vid våldsbrott 1970–1987”. Studien använde sig av statistik över polisanmälda brott från SCB, en specialstudie av polisanmälda misshandels-, rån och våldtäktsbrott i Stockholm 1970, 1980 och 1987, och en specialstudie av våldsbrott med dödlig utgång i Stockholm 1970–1987. Den visade att användningen av skjutvapen vid våldsbrott ökat under perioden, men att dödligt våld med skjutvapen varit i stort sett konstant.

I sammanhanget är det viktigt att komma ihåg att även om det skett en ökning av vapenanvändningen inom vissa brottskategorier rör det sig fortfarande om mycket få brott. I Stockholms stad förekom 6 fall av personrån med riktiga skjutvapen 1970, under 1987 var antalet 35. För bank-, post- och butiksrån var siffran 41 för 1970 och 82 för 1987. Även kategorin ”misshandel” togs upp, men här påpekar Wikström att ”jämförelser mellan åren av uppgifter för misshandel bör göras med största försiktighet, dels på grund av fåtalet fall (oviktat = 1 fall 1970, 5 fall 1987), dels på grund av de relativt höga viktningstalen”. Antal brott korresponderar inte nödvändigtvis med antal vapen, då ett och samma vapen kan användas vid flera av de anmälda brotten.

Den andra större studien, ”Skjutvapen använda i brott i Sverige 2000–2010”, gjordes av freds- och konfliktforskaren Björn Hagelin. Studien gällde vilka typer av skjutvapen som använts under nämnda period och fann att brott med riktiga skjutvapen, som gått vidare till åtal, utgjorde 117 av 325 mord/dråp och bankrån, samt försök till dessa¹⁵⁵, i genomsnitt 11,7 fall per år. Studien berörde endast mycket grov brottslighet med skjutvapen.

Av de vapen som förekom vid dessa 117 brott hade 27 tidigare legalt svenskt ursprung, och hälften var stulna. Stölderna hade oftast skett långt tidigare och inte i samband med de brott vid vilka de senare kom att användas.¹⁵⁷

Forskningen ger inget stöd för att vapen som stjäls från legala vapenägare annat än i undantagsfall bidrar till kriminellas tillgång till

¹⁵⁵ Hagelin (2012), sid 14.

¹⁵⁶ Ibid.

¹⁵⁷ Ibid, sid 11.

skjutvapen. Vid de brott som ingår i Hagelins studie användes i genomsnitt årligen 1 till 2 vapen som stulits från legala ägare i Sverige.

Siffran kan jämföras med antalet stulna vapen från privatpersoner under perioden 2003–2010, som var i genomsnitt 269 skjutvapen per år.¹⁵⁸ Trenden över antalet stulna vapen under den perioden var dessutom fallande.¹⁵⁹

Övervägande andelen brott begångna med skjutvapen utförs med vapen som är insmugglade i landet, vilket också Brottsförebyggande rådets studie ”Brottslighet och trygghet i Malmö, Stockholm och Göteborg” från 2012 visar.¹⁶⁰

Det framgår att det saknas koppling i Sverige mellan det relativt höga antalet legala vapenägare och vapenrelaterade brott. Hur ser det ut i resten av världen? En av de mer omfattande studierna på området är ”Would banning firearms reduce murder and suicide? A review of international and some domestic evidence”, genomförd av kriminologerna Don B Kates och Gary Mauser.¹⁶¹ Studien fann inte någon korrelation mellan högt legalt vapenägande och brottslighet med skjutvapen:

*There is no evidence anywhere to show that reducing the availability of firearms in general likewise reduces their availability to persons with criminal intent, or that persons with criminal intent would not be able to arm themselves under any set of general restrictions on firearms.*¹⁶²

If you are surprised by [our] finding[s], so [are we]. [We] did not begin this research with an intent to ”exonerate” hand-guns, but there it is ... a negative finding, to be sure, but a negative finding is nevertheless a positive contribution. It directs us where not to aim public health resources.

När det gäller brottsligheten i USA visar studien ett tydligt, omvänt samband mellan liberala vapenlagar och våldsbrott:

*American jurisdictions where guns are most restricted have consistently had the highest violent crime rates, and those with the fewest restrictions have the lowest violent crime rates.*¹⁶³

Vid en europeisk jämförelse har de nordiska länderna låga mordtal, samtidigt som andelen civila vapen är hög.

¹⁵⁸ Lakomaa (2012), sid 1.

¹⁵⁹ Ibid, sid 4.

¹⁶⁰ Ekström et al (2012), sid 72–73.

¹⁶¹ Kates & Mauser (2007), sid 650.

¹⁶² Ibid, sid 670, fotnot 82.

¹⁶³ Ibid, sid 686.

Senaste vapenlagsutredningen

Den 31 januari 2013 presenterades betänkandet från utredningen om skärpningar av vapenlagstiftningen (SOU 2013:7), genomförd av enmansutredaren Doris Högne Rydheim. I sammanfattningen står att läsa:

[a]lla vapen i samhället kan dock sägas utgöra en potentiell fara. För att minska risken att oskyldiga människor skadas eller dödas av skjutvapen lämnar utredningen förslag i syfte att kontrollera de legala vapeninnehavarna.¹⁶⁴

Legal eller tidigare legal vapen förekommer mycket sällan vid brott, ändå inriktar utredningen sina förslag på sådana vapen. Problembeskrivningen bygger på hypotetiska resonemang som saknar forskningsstöd, och inriktar sig särskilt på hel- och halvautomatiska vapen, trots att dessa inte förekommit någon gång vid dödligt våld under 2000-talet.

I utredningen sägs att "[h]elautomatiska skjutvapen kan på grund av sin eldkraft döda eller allvarligt skada ett stort antal människor på kort tid"¹⁶⁵, och att "[e]ldkraften hos halvautomatiska kulgevär kan, om skytten är tränad att byta magasin och magasinerna har hög kapacitet, vara jämförbara med eldkraften hos ett helautomatiskt vapen"¹⁶⁶. Trots att mängden legala helautomatiska vapen är liten och endast en k-pist m/45 stulits under perioden 2003–2010, hävdar utredningen att ett förbud mot skytte med helautomatiska vapen "skulle förhindra att legala helautomatiska vapen hamnar på den illegala marknaden".

Förbudet föreslås gälla endast licenser för ändamålet målskjutning, det vill säga k-pist m/45, vilket är det enda automatvapen för vilket det i dag ges tillstånd för målskytte. I förslaget undantas automatvapen för ändamålet samling, med motiveringen att dessa har ett "betydande vapenhistoriskt värde".¹⁶⁷

Det är svårt att undgå känslan att utredningen inriktar sig på en vapentyp som mycket sällan förekommer hos kriminella för att komma åt ett problem som knappast existerar.

I utredningen berör man också de resonemang som fördes kring införandet av tidsbegränsade licenser för flerskottspistoler/revolvrar och helautomatiska vapen: "Enligt regeringen var det emellertid viktigt att ytterligare skärpningar av vapenlagstiftningen verkligen var motiverade och att de uppnådde avsett syfte samt inte onödigtvis försvårade för de seriösa vapeninnehavarna."¹⁶⁸ Licenserna, som infördes 2000, har dock inte visat någon positiv effekt i de rapporter från polisen och Brå som utredningen använder sig av.

¹⁶⁴ SOU 2013:7, sid 11.

¹⁶⁵ SOU 2012:7, sid 15.

¹⁶⁶ SOU 2013:7, sid 16.

¹⁶⁷ Ibid, sid 15.

¹⁶⁸ Ibid, sid 128.

Också i denna utredning konsulteras experter från samma myndigheter: Peter Thorsell (RPS), Gunnar Wärnberg (Rikskriminalpolisen), Patrik Hertzman (SKL), Mikael Bexar och Ann-Sofie Bodin (Justitiedepartementet). Till skillnad från tidigare utredningar ingick också en representant för Kulturdepartementet, Mikael Lindman.

Bakgrunden till behov av ny lagstiftning är kort och bygger främst på statistik över antalet anmälda brott, utan att specificera det antal brott där skjutvapen använts.

Flera påståenden kommer från polisen, men saknar källor och är vagt formulerade. Vi känner igen från tidigare utredningar RPS påstående att halvautomatiska kulgevär utan svårigheter kan byggas om till att avge halvautomatisk eld, och att de delar som krävs för ombyggnaden inte kräver tillstånd.¹⁶⁹ Som tidigare nämnts bestrids detta av expertutlåtande från FMV (Försvarets Materielverk). Och medan det är riktigt att de delar som krävs för att bygga om vissa modeller av halvautomatiska kulgevär till helautomatiska är tillståndsfria, är det redan i dag olagligt att bygga om vapnet.

I de fall lagförändringar föreslås är konsekvensanalyserna svaga. I kapitel 8, ”Förslagets konsekvenser”, gör utredaren en mycket kort analys. När det gäller effekten av förbud av tillstånd för målskytte med k-pist och halvautomatiska kulgevär skriver utredningen: ”trots att förslagen kommer att påverka dessa personer negativt anser utredningen att förslagen är högst motiverade ur brottsförebyggande synpunkt.” Det är oklart vad utredaren menar med brottsförebyggande synpunkt, möjligen avses de påståenden om dessa vapentyper som nämnts och kritiserats ovan.

Vapenhandlare som har dessa vapentyper i lager måste, enligt utredaren, exportera dem. Någon analys av de ekonomiska konsekvenserna för enskilda företag eller den myndighetsbyråkrati som krävs görs inte.¹⁷⁰

Förslaget att kräva tillstånd för magasin, möjligen det mest kostsamma, berörs i ett kort resonemang. Utredaren skriver att den som innehar magasin som inte passar till ett licensierat målskjutnings- eller jaktvapen, måste söka ett särskilt tillstånd när den nya regleringen införts.¹⁷¹ Utredaren har inte undersökt hur många personer som kan omfattas, men det handlar troligen om tusentals personer då magasin tidigare varit tillståndsfria och sålts i stora mängder av Försvarmakten och driftvärn. Många är kanske inte ens medvetna om sitt innehav – det kan exempelvis röra sig om souvenirer från värnplikten eller hemvärnstjänst. Sålunda riskerar förslaget kriminalisera ett stort antal personer som inte söker tillstånd för magasin de inte vet att de äger.

¹⁶⁹ Ibid, sid 125.

¹⁷⁰ Ibid, sid 153.

¹⁷¹ Ibid, sid 145.

Utöver förslag som inriktar sig på vapendelar och vapentyper presenterade utredningen förslag med konsekvenser för företag som driver privata skjutbanor. Förslaget gäller att endast ideella skytteföreningar ska ha rätt att inneha vapen för målskjutning och endast om de är auktoriserade av RPS.¹⁷² Förslaget motiveras i inledningen av kapitel 3, ”Prövning av föreningar för jakt eller målskytte”, med att den nuvarande ordningen är brister i rättssäkerhet, då dagens regler kan ändras genom att RPS ändrar sina föreskrifter.¹⁷³ När det gäller att tillåta andra föreningar än ideella att inneha vapen skriver utredningen i samma kapitel: ”[a]tt tillåta en användning av skjutvapen i andra organisationsformer, som till exempel kommersiell verksamhet, har utredningen ur ett brottsförebyggande syfte inte bedömt vara lämplig.”¹⁷⁴ Någon närmare motivering än så ges inte.

SPORTSKYTTE

Flera vapenlagsutredningar har slagit fast att mängden legala vapen är problemet, inte vilka som äger vapnen. Man utgår också från antagandet att alla illegala vapen först varit legala och att det därmed finns ett tydligt samband mellan antalet stulna vapen och kriminellas tillgång till vapen. Dessa antaganden har inneburit fler restriktioner mot vanliga sportskyttar. När man införde bestämmelser om vapengarderob för 8 gevär/hagelgevär och 10 pistoler var tanken att färre vapen skulle kunna stjälas vid varje stöldtillfälle. Samtidigt är de personer som äger fler vapen mycket få och forskning visar dessutom att antalet stölder också är mycket få. Utöver de krav som ställs i lagen har RPS valt att ställa ytterligare krav på skyttar, som olika polismyndigheter valt att tolka mycket olika. De ställer även egna krav som inte har direkt stöd i lagen.

Ytterligare problem uppstår i familjen där flera personer ägnar sig åt sportskytte. RPS rekommenderar i FAP 551-3 att hushåll med stora vapeninnehav ska omfattas av samma förvaringsbestämmelser som vapenhandlare och skytteföreningar. Rekommendationen medför betydande kostnader, då den innebär att förvaring i säkerhetsskåp med klassningen SS3492 inte längre är tillräcklig. I stället ska vapnen förvaras i betydligt tyngre och kostsamma värdeskyddsskåp i klassen 1143-N. Dessa kostar stora summor pengar och väger flera hundra kilo, vilket i vissa fall gör det mycket svårt att förvara dem i lägenheter. För en familj som äger mer än 20 pistoler tillkommer dessutom krav på larm vilket ytterligare ökar kostnaderna.

JAKT

Jägare är liksom skyttar föremål för krav från olika polismyndigheter och de begränsningar som uppställs av lagstiftningen. Också bland

¹⁷² Ibid, sid 93.

¹⁷³ Ibid, sid 89.

¹⁷⁴ Ibid, sid 95–96.

jägare har vapengarderoben varit föremål för diskussion. Flera riksdagsmotioner har lagts genom åren som gällt att jägare endast kan ha 6 vapen för jakt.

Den senast begränsningen av vapengarderoben innebär att jägare vid köp av ett femte och sjätte jaktvapen måste motivera dessa särskilt.¹⁷⁵ Problemet med en sådan begränsning är att den försvårar för jägare att köpa vapen som är särskilt väl lämpade för specifika jaktformer. Synen på halvautomatiska gevär och hagelgevär är en annan aspekt som försvårar för jägare, framförallt genom att begränsa vilka sorters halvautomatiska vapentyper som godkänns för jakt. Reglerna återfinns i § 11 i Naturvårdsverkets författningssamling 2002:18, där godkända vapentyper regleras enligt följande: ”[h]alvautomatiska kulgevär av civil typ, ursprungligt konstruerade och tillverkade för jakt, och som till konstruktion och utseende avser att efterlikna konventionella, manuellt omladdade kulgevär för jakt – förutom vad gäller omladdningsfunktionen – får användas vid jakt”.

I Naturvårdsverkets författningssamling kan man särskilt ifrågasätta begränsningen som gäller storleken och antalet patroner för magasin beroende på vilka arter som jagas. Enligt § 11 får vid jakt på varg, björn, lodjur, bäver, utter, skogshare, mård och fågel endast magasin som rymmer högst två patroner användas, för annat vilt gäller magasin som kan laddas med högst fem patroner.¹⁷⁶ I övrigt är det vapnets utseende, snarare än funktion, som är avgörande för om det godkänns. Reglerna för förvaring är också, precis som för sportskyttar, problematiska för familjer med flera jägare.

DOMAR

En lång rad domar, som visar hur lagstiftningen tolkas och tillämpas av de 21 polismyndigheterna och RPS, illustrerar de problem som kan uppstå för enskilda medborgare och hur det uppstår onödiga kostnader för samhället. Personer som inte är juridiskt vana hamnar till följd av de många olika tillämpningarna i ett svårt underläge. Domarna visar också problemen med den linje RPS valt att driva mot vapentyper som man inte anser bör licensieras för civila. Till den gruppen hör halvautomatiska kulgevär, som till sitt yttre liknar militära automatkarbiner, men som skiljer sig till funktion genom att de endast kan skjuta ett skott åt gången.

Flera polismyndigheter har med hänvisning till RPS avslagit ansökningar för dessa vapentyper. Ett exempel är en dom från förvaltningsrätten i Göteborg, rörande ett halvautomatiskt kulgevär av typen AR-15 (samma vapentyp som på senare tid debatterats i USA). I domskälen nämns ett utlåtande från RPS från 24 oktober 2011, som säger att vapnet med lätthet kan ändras till att avge helautomatisk eld. Domstolen

175 <<http://polisen.se/Lagar-och-regler/Vapen/Jaktvapen/>>.

176 NFS 2002:18, sid 5.

valde att inhämta ett expertutlåtande från Försvarets Materielverk, FMV, och med stöd av detta fastslogs att RPS påstående var felaktigt – ansökan skulle beviljas, då målsäganden uppfyller alla övriga krav i lagstiftningen.¹⁷⁷ Domstolsprocessen hade kunnat undvikas om inte den enskilda polismyndigheten valt att gå på RPS linje, som visade sig vara felaktig. Polismyndigheten valde att överklaga till kammarrätten, men domstolen gick på förvaltningsrättens linje och avslag överklagan. Som skäl att överklaga domen anförde polismyndigheten det påstående som FMV avfärdat.¹⁷⁸

Flera polismyndigheter har även ställt krav på att sökanden, utöver att vara aktiv skytt inom den egna klubben, även ska tävla. Tävlingskravet saknar lagstöd, men bygger på formuleringen om krav på ”synnerliga skäl” för att bevilja licens för pistoler/revolver och helautomatiska vapen. I det här fallet finns exempel på domar som antingen gått på polismyndighetens linje eller på sportskyttens linje. De hänvisar till samma lagrum, men har kommit fram till olika domslut.

Fallen gäller inte personer som RPS anser har problematiska mängder vapen (det vill säga mer än 15–20 stycken, som nämnts i deras rapporter till regeringen)¹⁷⁹, däremot godtas resonemanget ”att en person inte rimligtvis kan vara aktiv i så många skyttegrenar att det motiverar innehav av ett stort antal enhandsvapen”.¹⁸⁰

I ett fall från 2012 som gällde en skytt med tillstånd för tre pistoler, där ansökan handlade om att få 5-årslicensen förnyad, valde kammarrätten att gå på polismyndighetens linje och upphäva en tidigare dom från förvaltningsrätten. Här hänvisade domstolen till att skytten endast deltagit i två tävlingar med det aktuella vapnet under 2009, vilket ansågs för lite för att kraven på synnerliga skäl skulle uppfyllas.¹⁸¹

I en annan dom, som gällde en sportskytt med tillstånd för fyra vapen (tre pistoler och en revolver) fastslås att ärendet ska återprövas av Västra Götalands polismyndighet, med motiveringen att skytten uppfyller kraven för att få sin tidsbegränsade licens förnyad, och att tävlingskravet inte har stöd i lagen. Det påpekas att RPS allmänna råd är just allmänna råd, och att de därmed inte kan ligga till grund för ett avslag av en licensansökan.¹⁸²

Ur juridisk synvinkel är följande resonemang från polismyndigheten i Västra Götaland särskilt värt att uppmärksamma:

177 Mål 16560-11.

178 Mål 1772-12.

179 POL-551-1835/01, sid 2.

180 Ibid.

181 Mål 2110-12.

182 Dom Mål 5076-11 E.

[p]olismyndigheten gjorde bedömningen att de synnerliga skälen vid tillståndsprövningen borde skärpas i takt med antalet vapen som sökande innehar och ansåg att det ankom på NN att visa att han har behov av de vapen han redan innehar innan tillstånd till en utökning av hans vapengarderob kunde medges.¹⁸³

De krav polismyndigheten uppställer skiljer sig från de som ställs i lagstiftningen, men myndigheter har att förhålla sig till lagen och får inte anföra skäl som saknar stöd. Begreppet ”synnerliga skäl” har definierats i en dom från 2004 i Högsta förvaltningsdomstolen:

[d]en restriktiva bedömningen skall enligt Högsta Förvaltningsdomstolens mening omfatta samtliga krav som uppställs för vapeninnehav och innefatta, förutom sökandens kvalifikationer och behov av vapnet, även vapnets lämplighet för angivna ändamålet.¹⁸⁴

Här anges inget krav på deltagande i tävlingar. Trots denna dom har RPS i sina allmänna råd från 2009 utfärdat följande rekommendation till polismyndigheterna:

[v]id tillståndsgivning beträffande enhandsvapen bör kravet på synnerliga skäl skärpas i takt med det antal enhandsvapen som sökanden innehar. Det bör därvid vägas in att det knappast är realistiskt att vara aktiv i ett stort antal olika skyttegrenar.¹⁸⁵

Vidare nämns den sökandes vapengarderob. Vad begreppet innefattar framgår av vapenförordningens 2 kapitel § 4:

[f]ör tillstånd till innehav av fler än tio enhandsvapen för målskjutning, eller stommar till sådana vapen, krävs att sökanden visar att han eller hon har ett mycket kvalificerat behov av ytterligare vapen. Detsamma gäller för tillstånd till innehav av fler än åtta andra vapen för målskjutning, eller stommar eller lådor till sådana vapen. Förordning (2006:1304).

Då den sökande i detta fall har färre vapen än så är det inte frågan om en utökning. Vapengarderoben kan knappast betraktas som individuell då den är reglerad i förordning. Dessa fall gäller alltså personer som har färre vapen än vad vapengarderoben medger.

Det är värt att påpeka att det förslag som RPS lade fram 2001, och som blev del av Ds 2004, inte var det förslag som sedan ingick i förordningen. RPS önskade ursprungligen en mer restriktiv garderob, som fick omfatta högst 6 pistoler/revolvrar. Antalet vapen som en sport-

183 Mål 8630-11.

184 RÅ 2004 Ref 32.

185 FAP 551-3-RPSFS 2009, sid 18.

skytt maximalt kan ges tillstånd för, var enligt utredningen inte fastlagt. I undantagsfall skulle tillstånd kunna ges för fler vapen än vad garderoben tillåter, givet att skytten var mycket aktiv och kvalificerad.¹⁸⁶ Att i sammanhanget skriva att det handlar om en utökning av skyttens vapengarderob är vilseledande, då det kan uppfattas som om det gäller en ansökan för ett elfte vapen.¹⁸⁷

Givet lagstiftningens utformning ges intrycket att polismyndigheten och RPS valt att driva sin linje via förvaltningsrätten för att uppnå större restriktivitet än vad lagen medger. Det kan knappast handla om feltolkningar av lagen från polisens sida. Enskilda polismyndigheter hänvisar ofta till de allmänna råd som RPS utfärdat, trots att de råden kan tolkas som att de går emot lagstiftarens intentioner.

Domar som går polismyndighetens väg används gärna som prejudikat för ytterligare begränsningar, medan domar som går sökandes väg tolkas som ett enskilt avgörande. Alla dessa domar är emellertid enskilda avgöranden och har därmed inte har något prejudicerande värde.

Att så är fallet stöds av att polismyndigheten i Västra Götaland, sedan de förlorade ovan nämnda mål i kammarrätten, avslagit flera ansökningar för vapen av AR-15-typ. Argumentationen är samma som tidigare, det vill säga att dessa vapen med lätthet kan ändras till helautomatiska vapen, och därför inte är lämpliga för civilt skytte.¹⁸⁸ Två av dessa domar har sedan dess överklagats till Högsta förvaltningsdomstolen, men de målen är ännu inte avgjorda.¹⁸⁹

Polismyndigheten i Västra Götaland beskriver sitt agerande på följande sätt när det gäller avslag samt överklaganden: ”Polismyndigheten har under senare år fattat ett antal avslagsbeslut i vapenärenden där myndigheten bedömt att aktivitetsnivån inte ligger på en sådan nivå att sökanden når upp till kravet om synnerliga skäl. Ett stort antal av dessa ärenden har sedermera överklagats av sökandena och blivit föremål för prövning i såväl förvaltningsrätten som kammarrätten och Högsta Förvaltningsdomstolen. Domstolarna har i samtliga de fall som nått högsta instans gått på Polismyndighetens linje.”¹⁹⁰

Vad gäller kravet om synnerliga skäl för enhandsvapen torde polismyndigheten vara medveten om att kravet på externa tävlingar som mått på sökandes behov inte har lagstöd. Att påstå att samtliga fall där målen nått högsta instans följt polismyndighetens linje är märkligt, då det inte existerar några sådana fall, den dom från Högsta förvaltningsdomstolen, HFD, som gått på polismyndighetens linje gällde inte kravet på aktivitet.¹⁹¹

186 Ds 2004, sid 76.

187 Mål 8630-11, sid 2.

188 Mål 8493-12.

189 Mål 9196-13 och 9197-13.

190 Minnesanteckningar från möte 2013-08-26 förda av Hans-Olof Sandén, stabschef vid läns-polismästarens stab.

191 Domen rör ett fall där vapnet i fråga ska användas i en skyttegren som bedrivs inom ett förbund som av RPS inte är auktoriserad att äga vapen.

Polismyndigheten i Västra Götaland är i dag den som hårdast eftersträvar att avslå ansökningar, men andra polismyndigheter använder sig av samma strategi, exempelvis polismyndigheten i Jönköpings län. Vid nya ansökningar hänvisar sedan polisen till dessa domar som vore de prejudicerande, trots att de endast har bäring på de enskilda fallen.

TILLSTÅNDSGIVNINGEN

De långa handläggningstiderna för vapenlicenser är det problem som drabbar flest vapenägare. De långa handläggningstiderna förklaras med en pågående omorganisering och brist på personal. De krav som ställs från myndigheten för att bevilja målskyttelicenser är, förutom de som slås fast i lagen och förordningen, även de som rekommenderas av RPS:

[v]id tillståndsgivning beträffande enhandsvapen bör kravet på synnerliga skäl skärpas i takt med det antal enhandsvapen som sökanden innehåller. Det bör också vägas in att det knappast är realistiskt att vara aktiv i ett stort antal olika skyttegrenar.

Trots att ”synnerliga skäl” definierats i en HFD-dom från 2008, som både förvaltningsrätten och kammarrätten i Västra Götaland hänvisat till, ställs dessa krav fortfarande. Vid en fråga om principen om likhet inför lagen svarar polismyndigheten i Västra Götaland: ”[p]rincipen innebär dock inte att alla beslut ska vara lika utan att fall där de sakliga förutsättningarna är lika ska bedömas på samma sätt. Svensk lagstiftningstradition bygger på abstrakt kodifiering, det vill säga skrivna författningar som är generellt avfattade och som kräver tolkning i samband med tillämpning. Dessa tolkningar förtydligas med tiden genom rättspraxis. Svensk rätt bygger således inte på den rättstradition som används inom den anglosaxiska världen och som går under beteckningen fallrätt. Den svenska rättstraditionen bygger vidare, av nödvändighet, på att det görs individuella bedömningar i varje enskilt fall.”

Vid samma diskussion hävdade myndigheten samma resonemang som stöd för krav på tävlande utanför den egna klubben, och förklarade att domstolarna, ”i samtliga de fall som nått högsta instans gått på Polismyndighetens linje”.¹⁹²

Eftersom det övervägande antalet licensansökningar avser ändamålet jakt borde de flesta ärenden vara rutinmässiga. Då tillståndsmyndigheten endast kontrollerar den sökande mer ingående vid ansökan om första vapnet innebär det att nästa ansökan främst handlar om att registrera det nya vapnet.

¹⁹² Minnesanteckningar från möte 2013-08-26 förda av Hans-Olof Sandén, stabschef vid läns-polismästarens stab.

VAPENHANDEL

År 1989 fanns det i Sverige 1 240 personer med vapenhandlartillstånd.¹⁹³ Efter lagens skärpning 1992 minskade antalet på fyra år till 933 personer.¹⁹⁴ Antalet vapenhandlare har sedan dess fortsatt att minska: 2008 hade antalet sjunkit till 360.¹⁹⁵ Huvudskälet är att det ställs krav på hur många vapen som säljs årligen för att tillståndet ska få behållas. Följden är att handlare som inriktar sig på exklusiva vapen lider av de nya reglerna. Att driva ett litet företag vid sidan om annat arbete är heller inte ovanligt, en situation som gör det svårt att bedöma en handlares seriositet utifrån hur många vapen denna säljer.

193 SOU 1989:44, sid 135.

194 Ibid, sid 152.

195 <<http://www.polisen.se/Arkiv/Nyhetsarkiv/Gemensam/Rikspolisstyrelsen-foljer-upp-kontrollen-av-vapenhandlare-/>>.

Ett liberalt perspektiv på civila vapen

Sportskytte och jakt tillhör de största fritidsaktiviteterna i Sverige. Jakt åtnjuter ett starkt folkligt stöd. Jakten och skyttet har mycket gamla anor och är legala, reglerade aktiviteter. Det är olyckligt att lagstiftningen bygger på svaga grunder och antaganden när det finns forskning på området att tillgå. Det har lett till att lagen blivit så svåröverblickbar att många regleringar saknar funktion eller har tappat förankringen till de problem som lagstiftningen ursprungligen var avsedd att åtgärda.

Vapenägandet i sig är ingen rättighet i Sverige, men det innebär inte att det bör kringgärdas med byråkratiskt krångel. Att försvåra för kriminella att komma över vapen är en självklarhet. Att lagen fungerar i det avseendet är tydligt, då få vapen som används av kriminella har sitt ursprung hos legala ägare.

Nedan presenteras ett antal lagändringar för att göra vapenlagstiftningen mer effektiv. Flertalet förslag har tidigare förts fram främst av moderata riksdagsledamöter. Målet för lagstiftningen bör vara att följa den tolkning som tidigare fanns med i RPS allmänna råd:

[h]uvudsyftet med lagstiftningen är att förhindra okontrollerade vapeninnehav och därmed att motverka användningen av skjutvapen i samband med brott och annat missbruk av vapen.¹⁹⁶

Lagstiftningen bör även stå i proportion till de problem som finns och beakta vad som sades i 1995 års vapenutredning:

[u]tredningen har i alla sina allmänna utgångspunkter konstaterat att lagtekniska förändringar av vapenlagstiftningen inte är något särskilt effektivt instrument för att hindra eller ens minska våldsbrottsligheten.¹⁹⁷

Fokus bör fortsatt ligga på vilka som anförtros med vapen och att dessa vapen är registrerade och säkert förvarade. Högt ställda krav vid beviljandet av första vapenlicensen och läkarnas anmälningsplikt när det gäller psykiskt instabila individer skulle ge en lagstiftning som uppnår det ovan nämnda målet.

FÖRENKLAT LICENSFÖRFARANDE

Laglydiga medborgares rätt att ägna sig åt legala fritids- och näringsverksamheter kan ibland hamna i konflikt med samhällets intresse att kriminella och psykiskt sjuka inte ska få tillgång till skjutvapen. Ett sätt att komma åt detta spänningsförhållande vore att ändra lagen så att den som har godkänts och beviljats licens fritt kan köpa vapen, förut-

¹⁹⁶ RPSFS 1987:16 FAP 551-3.

¹⁹⁷ SOU 1998:44, sid 13.

satt att de registreras och förvaras på ett betryggande sätt. Licensförfarandet kan behållas, men ändamålen stryks från licensen. I stället kan licensen vara generell vad gäller vapen för jakt, målskjutning och samling. Att avgöra vilka vapen som är godkända för jakt bör sedan vara en fråga för Naturvårdsverket. Att behålla kravet på aktivt medlemskap eller jägarexamen är rimligt vid första licensen, men därefter bör den som är godkänd kunna anförtros ytterligare vapen.¹⁹⁸

Statistiken visar att stölder av vapen är få och att trenden är nedåtgående. Det innebär också att behovet av vapengarderob för jägare och sportskyttar försvagas. Därmed bör man överväga om personer som godkänts att inneha ett första vapen inte också ska kunna införskaffa det antal vapen som han eller hon önskar – det har också fördelen att licensgivningen blir mindre tidskrävande, då behovet av handläggningsresurser minskar.

SLOPAT LICENSKRAV FÖR SVARTKRUTSVAPEN OCH ”PLUGGADE” VAPEN

Mynningsladdade vapen tillverkade efter 1890 bör, precis som äldre antika vapen, vara tillståndsbefriade. Här har lagen tidigare flyttat gränsen från 1860 till nuvarande 1890, med följderna att ett stort antal antika vapen tillståndsbefriades. Ett nästa steg vore att helt slopa gränsen, så att alla vapen som inte är avsedda för gastäta enhetspatroner helt undantas vapenlagens bestämmelser.

Vapen som gjorts varaktigt obrukbara kan knappast utgöra en sådan risk att de ska kräva licens. De flesta europeiska länder kräver inte licens för pluggade/deaktiverade vapen, som kan säljas fritt. Pluggade/deaktiverade vapen som åter gjorts brukbara återfinns inte bland vapen som beslagtogs av tull och polis.

FLYTTA LICENSHANTERINGEN TILL SKOGSSTYRELSEN

Polismyndigheterna och RPS har sedan de tog över licenshanteringen från länsstyrelserna haft svårt att hantera ärendena i enlighet med lagstiftningen. Att flytta uppgiften från polismyndigheten skulle troligen innebära en tydligare och mer effektiv handläggning och samtidigt frigöra för polisen. För att få en enhetlig bedömning över hela landet vore det önskvärt om en myndighet skötte licenshanteringen. Eftersom flertalet vapen i Sverige innehas för jaktändamål bör en sådan myndighet ha allmän kompetens i jaktfrågor.

I samband med den pågående utredningen *Översyn av jaktlagstiftningen m.m.* har det föreslagits att samma myndighet, i detta fall Skogsstyrelsen, ges ansvaret för alla de frågor som rör skog och viltvård. En

198 Föreslagits i motion 2013/14:Ju286 av Åsa Conrads.

lösning på problemen med licenshanteringen vore att Skogsstyrelsen tog över även denna uppgift.

I samband med en sådan förändring bör också licensansökningar digitalisering (på samma sätt som deklARATIONER), vilket skulle underlätta problem med inkompleta ansökningar och förenkla ansökningsförfarandet. I dag är antalet handläggare 120 i hela landet. Med rätt utbildning och förenklingar av lagstiftningen är det rimligt att ett mindre antal handläggare skulle kunna sköta administrationen av systemet och förkorta handläggningstiden.

Servicegaranti bör införas, så att den som ansöker om vapenlicens kompenseras om handläggningstiden överstiger en viss tid (exempelvis att ansökningsavgiften betalas tillbaka).¹⁹⁹

MINDRE STELBENTA REGLER FÖR VAPENFÖRVARING

Lagstiftningen och RPS allmänna råd skapar problem för vapenägare när det gäller regler för vapenförvaring. Principen att vapen ska förvaras i den egna bostaden försvårar för personer som jagar på annan ort eller har delat boende. En lösning vore att tillämpa lagens krav på förvaring i säkerhetsskåp med klassningen SS3492, och att vapnen kan förvaras på annan plats så länge det kravet uppfylls. I dag finns möjligheten att förvara vapen hos föräldrar (och även andra), men möjligheten borde utvidgas så att vapenägaren kan förvara alla eller vissa vapen på den plats som är mest praktisk.

I dag utfärdas sällan tillstånd för förvaring hos andra och tillstånden begränsas till att gälla i högst tre år. RPS menar att förvaring hos andra inte får bli ett sätt för vapenägaren att undkomma kostnaderna för säkerhetsskåp²⁰⁰, vilket i sammanhanget knappast är relevant. Målet är att vapnen ska vara säkert förvarade, inte var eller hos vem de förvaras. Med tanke på att stölder är ovanliga och kopplingen mellan stulna civila vapen och kriminella vapen är svag, är kravet att vapen förvaras där ägaren är skriven inte rimligt.

Ett ytterligare problem, som nämnts ovan, är kravet på extra säker förvaring när totalmängden vapen i ett hushåll överstiger antalet som får förvaras i ett säkerhetsskåp. Flertalet polismyndigheter ställer krav på förvaring i värdeskåp med lägsta klassningen EN1143-1, vilka ofta väger betydligt mer än säkerhetsskåpen. De kan då inte förvaras i lägenheter, vilket de facto innebär en begränsning av hur många vapen ett hushåll kan äga.²⁰¹

199 Enligt förvaltningslagens § 7 krävs att ärenden handläggs så billigt och snabbt som möjligt utan att ressäkerheten påverkas.

200 FAP 551-3, sid 50.

201 Exempel på skåp med klassen 1143-1 är Norlyx EU1506 som väger 899 kg och kostar 36 875 kr <<http://shop.nordsec.se/eu1506-p-40.aspx>>, och kan jämföras med ett normalstort säkerhetsskåp som Norlyx HL12 med en vikt på 132 kg och kostar 6 795 kr, <<http://www.norlyx.se/se/vapenskap-hl12.html>>.

Problemet skulle avhjälpas om de allmänna råden ändras så att vapen oavsett antal kan förvaras i SS3492-godkända utrymmen eller förvaras i flera skåp i de fall där antalet överstiger det gällande maximala antalet vapen som får förvaras i SS3492-godkända skåp.

SKÄRPTA STRAFF FÖR VAPENBROTT

Ett sätt att komma åt vapenbrottslighet skulle kunna vara en straffskärpning. Invändningar är dels att det är svårt att komma åt ett så litet problem, dels att straffen redan har skärpts ett flertal gånger utan effekt. Även den senaste utredningen föreslår en kraftig skärpning av straffet för grovt vapenbrott, samtidigt som det påpekas att det tidigare högsta straffet aldrig dömts ut. Om straffskärpning som metod ska få effekt krävs en ändring av minimistraff och domstolspraxis. Frågan finns med i den senaste vapenutredningen i ett tilläggsdirektiv och beräknas vara klar i mitten av februari.

Referenser

Elektroniskt material:

ATF, *National Firearms Act*, läst 2013-11-13, <<http://www.atf.gov/content/firearms/firearms-industry/national-firearms-act>>.

Conrads, Å, *Vapenlicens för flera ändamål*, 2013/14: Ju286, läst 2013-10-25, <http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Motioner/Vapenlicens-for-flera-andamal_H102Ju286/?text=true>.

Ekström, E, Vesterhav, D, Korsell, L & Eriksson, A (2012), *Brottslighet och trygghet i Malmö, Stockholm och Göteborg – en kartläggning 2012*, Brå, läst 2013-10-22, <http://www.bra.se7download/18.1ff479c3135e8540b29800010627/1337840587209/2012_SULE_Slutredovisning_5_2_1.pdf>.

Frye, BL (2008), *The peculiar story of United States vs. Miller*, *NYU Journal of Law & Liberty*, last 2013-11-15, <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=981831>.

Hagelin, B (2012), *Skjutvapen använda i brott i Sverige 2000–2010*, läst 2013-09-11, <http://www.svevap.se/index.php?option=com_content&task=view&id=83&Itemid=27>.

Johansson, J, *Översyn av vapenlagstiftningen*, Motion 2009/10:Ju320, läst 2013-10-09, <http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Motioner/versyn-av-vapenlagstiftningen_GX02Ju320/?text=true>.

Johansson, J & Västerteg, C, *Vapen*, Motion 2003/04:Ju405, läst 2013-10-09, <http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Motioner/Vapen_GR02Ju405/?text=true>.

Kates, DB, Mauser, G (2007), *Would banning firearms reduce murder and suicide?*, *Harvard Journal of Law & Public Policy*, läst 2013-08-31, <http://www.law.harvard.edu/students/orgs/jlpp/Vol30_No2_KatesMauseronline.pdf>.

Lakomaa, E (2012), *Safe storage and thefts of firearms in Sweden : an empirical study*, Stockholm School of Economics, läst 2014-02-23, <http://www.pistolskyttteforbundet.se/download.do?ug=Administrator&f=Safekeeping_and_thefts_of_firearms+final.pdf>.

Olsson, L, Berg, B, Olofsson, E, Berg, M, Sydow Mölleby, M & Kakabaveh, A, *Vapenlagstiftningen*, Motion 2011/12:Ju325, läst 2013-10-11, <http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Motioner/Vapenlagstiftningen_GZ02Ju325/?text=true>.

Regeringen (1973), *Kungl. Maj:ts Proposition nr 166 år 1973 prop 1973:166*, läst 2013-05-07, <http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Propositioner-och-skrivelser/prop-1973166-Kungl-Majts-pr_FWo3166/?html=true>.

Regeringens proposition 2006/07:20 *En ny tidsbegränsad vapenamnesti*, läst 2013-10-23, <http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Propositioner-och-skrivelser/En-ny-tidbegransad-vapenamnest_H00338/?text=true>.

Regeringsrättens Årsbok, RÅ 2004, ref. 32, läst 2013-02-24, <<http://www.notisum.se/rnp/domar/r/RR004032.htm>>.

Tryckt:

Ds 2004:32, *Förstärkt kontroll av vapen m.m.*, Stockholm: Fritzes.

Boothroyd, G (1988), *The handgun*, Avon: Sportsman's Press

Eriksson, B & Pettersson, K-Å (1995), *Illegala vapen*. Rapport 1995:2. Stockholm: Rikspolisstyrelsen.

Hjellström, A & Lindskog, M (2005), *Pistolskyttekortet : utbildningshäfte*. Stockholm: Svenska Pistolskytteförbundet.

SOU 1989:44 Översyn av vapenlagstiftningen : slutbetänkande, 1987 års vapenutredning.

SOU 1994:4 Vapenlagen och EG : betänkande, Vapenlagsutredningen.

SOU 1998:44 En samlad vapenlagstiftning : slutbetänkande, 1995 års vapenutredning.

SOU 2013:7 Skärpningar i vapenlagstiftningen : betänkande.

Från myndigheter:

Johansson, C (2000), *Rikspolisstyrelsen Författningssamling*, Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om vapenlagstiftningen: RPSFS 2000:63 FAP-551-3. Stockholm: Rikspolisstyrelsen.

Johansson, C (2001), *Vapenlagstiftning m.m*, Diariernr: POL-551-1835/01, Stockholm: Rikspolisstyrelsen.

Johansson, C (2003), *Vapenlagstiftning m.m*, Diariernr: POL-551-0305/03, Stockholm: Rikspolisstyrelsen.

Johansson, C (2004), *Vapenlagstiftning m.m*, Diariernr: POL-551-1998/04, Stockholm: Rikspolisstyrelsen.

Johansson, C (2005), *Vapenlagstiftning m.m*, Diariernr: POL-551-1415/05, Stockholm: Rikspolisstyrelsen.

Johansson, C (2006), *Vapenlagstiftning m.m*, Diariernr: POA 551-2228/06, Stockholm: Rikspolisstyrelsen.

NFS 2002:18, *Naturvårdsverkets föreskrifter och Allmänna råd om jakt och statens vilt*, A Wetterin, läst 2013-11-03, <<http://www.naturvardsverket.se/Documents/foreskrifter/nfs2002/NFS2002-18.pdf>>.

Nordenström, S-B (1996), *Rikspolisstyrelsen Författningssamling*, Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om vapenlagstiftningen: RPSFS 1996:6 FAP-551-3. Stockholm: Rikspolisstyrelsen

Nordenström, S-B (1992), *Rikspolisstyrelsen Författningssamling*, Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om vapenlagstiftningen: RPSFS 1992:2 FAP-551-3. Stockholm: Rikspolisstyrelsen

Nordenström, S-B (1987), *Rikspolisstyrelsen Författningssamling*, Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om vapenlagstiftningen: RPSFS 1987:16 FAP-551-3. Stockholm: Rikspolisstyrelsen

Sandén, H-O (2013), *Minnesanteckningar 2013-08-26*, Göteborg: Polismyndigheten i Västra Götaland.

Vangstad, C (2009), *Rikspolisstyrelsen Författningssamling (2009)*, Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om vapenlagstiftningen: RPSFS 2009:13 FAP-551-3, läst 2013-09-19, <http://polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/FAP/FAP551_3_RPSFS2009_13.pdf>.

Tidningar:

Bass, D (2012), Vapenkriget – Expressen granskar : nu ska "Operation Alfred" stoppa de kriminella gängens dödsskjutningar, *Expressen*, 15 april.

Fahl, H (2012), Åsidosätts våra mänskliga rättigheter av soja-korvar och – ... nykra båtförare?, *Dagens Nyheter*, 11 august.

Kederstedt, D (2012), Fritt att bunkra patroner, *Svenska Dagbladet*, 26 juli.

Näslund, L (2012) Välkommen till Vapenland!, *Expressen*, 26 juli.

Teir, P (2012), Skott i mörker, *Expressen*, 21 juli.

Winiarski, M (2012), Presidenten pressas om vapenlagar, *Dagens Nyheter*, 17 december.

Elektroniskt material tidskrifter:

Bergman, L (2007), Sverige i vapentoppen, *Fokus*, 27 april, läst 2013-10-24, <<http://www.fokus.se/2007/04/sverige-i-vapentoppen/>>.

Expressen.se/TT, Nya etiska krav för vapenlicens, 6 maj, läst 2013-10-11 <<http://www.expressen.se/nyheter/nya-etiska-krav-for-vapenlicens>>.

von Hall, G (2013), Vapentäta Schweiz debatterar kontroll, *Svenska Dagbladet*, 6 januari, läst 2013-05-14, <http://www.svd.se/nyheter/utrikes/vapentata-schweiz-debatterar-kontroll_7800754.svd>.

Johansson, C (2008), Sätt stopp för den Svenska vapenlobbyn, *Newsmill*, 24 september, läst 2013-10-24 <<http://www.newsmill.se/artikel/2008/09/24/satt-stopp-den-svenska-vapenlobbyn>>.

Oldenburg, L (2013), "Breivikmagasin" till vapen säljs öppet, *Metro*, 7 oktober, läst 2013-10-08 <<http://www.metro.se/nyheter/breivikmagasin-till-vapen-saljs-oppet/EVHmjf!ntY8D29TxH7wU/>>.

Olofsson, HL (2011), Expressenanställda åtalas för vapenköp, *Expressen*, 27 december, läst 2013-10-20, <<http://www.expressen.se/nyheter/expressenanstallda-atalas-for-vapenkop/>>.

Salomonsson, C & Sokolow, I (2000), Pulkorna sönder och Göran Kropp har köldskador, *Aftonbladet*, 2 mars, läst 2013-10-03, <<http://www.aftonbladet.se/nyheter/0003/03/kropp.html>>.

Sphur, H (2007), Succé bland civila skyttar, *Jakt & Jägare*, 7september, läst 2013-05-28, <<http://www.jaktojagare.se/succe-bland-civila-skyttar>>.

Stockholm TT (2013), Fler söker sig till USA:s vapenlobby, *Svenska Dagbladet*, 11 januari, läst 2013-05-14, <http://www.svd.se/nyheter/utrikes/fler-soker-sig-till-usas-vapenlobby_7816004.svd>.

TT-Reuters (2013), Kompromiss kan ge skärpt vapenlag i USA, *Dagens Nyheter*, 10 april, läst 2013-05-14, <<http://www.dn.se/nyheter/varlden/kompromiss-kan-ge-skarpt-vapenlag-i-usa>>.

Domar:

Förvaltningsrätten i Göteborg

Mål nr: 16560-11

Mål nr: 5076-11 E

Mål nr: 8630-11

Kammarrätten i Göteborg

Mål nr: 1772-12

Mål nr: 2110-12

Mål nr: 8493-12

Högsta Förvaltningsdomstolen

Mål nr: 9196-13

Mål nr: 9197-13

Arkiv (följande arkiv förvaras hos Riksarkivet, Marieberg):

1. Förvarande arkivinstitution samt ort

2. Arkivets (arkivbildarens) namn (ev även arkivnummer)
3. Använd serie och volym inom arkivet, d v s Serien i klartext, t ex
Protokoll över vägsyner Seriesignum och volym, t ex A1:1

Riksarkivet, Marieberg, Justitiedepartementet, konselj 1973-09-28 ärende 46:
Promemoria 19.12.1967 *Synpunkter på ev ändringar av vapenförordningen m m.*

Promemoria 19.8.1971 *Diskussionsunderlag beträffande frågor som bör tas upp med departementsutredningen i fråga om ändringar av vapenförordningen.*

Riksarkivet, Marieberg, 1987 års vapenutredning, vol. 1:
Departementsprotokoll 1987-08-31 87-2292 § 191

Utdrag ur Departementsprotokoll 1987-07-20 87-2022 § 173

Utdrag ur Departementsprotokoll 1987-11-24 87-3332 § 279

Protokoll 1 (1987-09-16) till protokoll 22 (1989-06-07)

Riksarkivet, Marieberg, 1987 års vapenutredning, vol. 5:
Dnr. 9580

Dnr. 33-89

Riksarkivet, Marieberg, 1995 års vapenutredning, vol. 1:
Ju 1995:04 Protokoll 1997-10-15 Aktbil 595

Riksarkivet, Marieberg, 1995 års vapenutredning, vol. 5
Enkäter

Riksarkivet, Marieberg, 1995 års vapenutredning, vol. 6
Enkäter

Riksarkivet, Marieberg, 1995 års vapenutredning, vol.7:
Brev daterat 1997-06-04

Comparison of Commonwealth Gun Laws, Guns In New Zealand av Philip Alpers
Akt.bil. 503

Riksarkivet, Marieberg, 1995 års vapenutredning, vol. 8:
Departementsprotokoll 1995-06 -16 JU 95/2519 § 256 Aktbil 4

Konferensanteckningar Diariernr POB-550-4707/97 vol. 8

Konferens 1916 för handläggare av PC-baserat vapenregister; minnesanteckningar
förda den 9 och 10 maj 1995 Diariernr POB-550-2993-95

Utdrag Departementsprotokoll 1995-05-05 JU 95/1968 § 211, Aktbil 2

Utdrag Departementsprotokoll 1995-06-12 JU 95/2430 § 248, Aktbil 3

Utdrag Departementsprotokoll 1995-06 -16 JU 95/2519 § 256, Aktbil 4

Uppgifter från speciella vapenregistret, Akt bil 571

Promemoria angående praktiskt skytte, Aktbil 548

Riksarkivet, Marieberg, Vapenlagsutredningen, YK4326, Vol.1
Vissa andra frågor 1993-09-22

Kommittédirektiv

Kommittédirektivet för 1987 års vapenutredning Dir 1987:34

Lagtexter

SFS 1996: 67, Vapenlagen, Stockholm: Justitiedepartementet

SFS 1996:70, Vapenförordningen, Stockholm: Justitiedepartementet

SFS 1934 22 juni, Vapenkungörelsen, Stockholm: Justitiedepartementet

Webbsidor

<<http://www.armborstunionen.se/>> läst 2013-09-17

<<http://www.brownells.com/magazines/rifle-magazines/magazines/ar-15-m16-60-100-round-magazines-prod42026.aspx>> läst 2013-10-24

<http://www.fbi.gov/about-us/cjis/ucr/crime-in-the-u.s/2012/crime-in-the-u.s.-2012/offenses-known-to-law-enforcement/expanded-homicide/expanded_homicide_data_table_8_murder_victims_by_weapon_2008-2012.xls> läst 2013-11-12

<http://johnrlott.tripod.com/Lott_CV_03_08.pdf> läst 2014-01-21

<<http://jagareforbundet.se/om-oss/>> läst 2013-09-11

<<http://www.jagarnasriksforbund.se/historik.php>> läst 2013-09-17

<<http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/pages/994C42CAA0189747C2256C150044E8BC?opendocument>> läst 2013-09-30

<<http://polisen.se/Lagar-och-regler/Vapen/Jaktvapen/>> läst 2013-10-03

<<http://polisen.se/Lagar-och-regler/Vapen/Malskytte/>> läst 2013-10-03

<<http://polisen.se/Lagar-och-regler/Vapen/Paintballskytte/>> läst 2013-10-03

<<http://polisen.se/Lagar-och-regler/Vapen/Vapenlicens/>> läst 2013-10-03

<<http://polisen.se/Lagar-och-regler/Vapen/Vapensamling/>> läst 2013-10-03

<<http://www.quinnipiac.edu/academics/colleges-schools-and-departments/school-of-business-and-engineering/departments-and-faculty/department-of-economics/about-our-faculty/economics-faculty/faculty-detail/?School=BU&Dept=EC&Person=2248>> läst 2014-01-21

<http://www.scb.se/Pages/Product_____25785.aspx> läst 2013-11-07

<<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=104&artikel=5319732>> läst 2013-09-17

<www.vapex.se> läst 2013-09-30

<<http://www.czub.cz/en/pages/116-history.aspx>> läst 2013-10-23